

JÁMBOR LÁSZLÓ SJ.

A HETEDIK A HÁZASSÁG

✠ KORDA KIADÁSA BUDAPESTEN ✠

A HETEDIK A HÁZASSÁG.

IRTA:

JÁMBOR LÁSZLÓ
JÉZUSTÁRSASÁGI ATYA.

IV. EZER.

**KIADJA A „SZIV” BUDAPEST,
1936.**

NO. 1. IMPRIMI POTEST. BUDA-
PESTINI, DIE 1. JANUARIJ 1935.
FRANCISCUS BIRÓ S. J. PRAEP.
PROV. — NIHILOSTAT. DR. JULIUS
CZAPIK CENS. DIOEC. — NO.
123/935 IMPRIMATUR STRIGONII,
12. DIE JANUARIJ 1935. DR. JULIUS
MACHOVICH VIC. GEN.

NYOMATOTT: KORDA R. T.
NYOMDÁJÁBAN, BUDAPEST.

Bevezető.

Noé idejében nagy volt az emberek gonosz-sága a földön. Bűnt bűnre halmoztak, erkölcstelenkedtek, Istenről megfélekeztek és ép azért bűnhödniök, pusztulniok kellett. „Elvesztem őket a földdel együtt“, szolt az Isten. (Gen. 6, 13.) És az Ő rendeletére elkészült a bárka, amelyben Noé családjával együtt menedéket talált. És negyven nap és negyven éjjel zuhogott az eső a földre. „És megemésztették minden test, mely a földön mozog vala, madarak, vadak, minden emberek.“ (Gen. 7, 21.)

Testvéreim! Mint egy új vízözön jött az emberiségre a világháború. Hullám-csapásai alatt nemcsak falvak, városok, országok pusztultak el, hanem az emberiség nagy lelki károkat is szenvedett. Az emberek nagyrészt elfásultak, eldurvultak, hitük megingott, Isten és egymás iránti bizalmuk és szeretetük a fagypontra szállott, elveszett.

Van-e eszköz, mód, amellyel a szegény,

már önmagával is elégedetlen, saját bűnében fetregő emberiségen segíteni lehetne? Van-e bárka, amelyen az egész emberi társadalmat meg lehetne menteni a pusztulástól és egy jobb jövőbe vezetni?

Igen, van segítség! Mentsük meg a családot!

A család a társadalom összejtje, magva, szive, gyökere, életereje. Amint a sejtből a szervezet, a magból a növény, a szív véréből képződnek az életerős tagok, úgy az egész társadalom boldogsága, megerősödése a család boldogulásától függ. A család az Isten bárkája.

Az egész világ, de szegény lerongyolt országunk számára sincs fontosabb ügy a család megmentésénél.

Korszakalkotó, kimondhatatlan fontosságú azért XI. Pius pápának az egész világhoz intézett „A tiszta házasságról” szóló körlevele. Amely ország ezt megérti és ez alapon megkezdi a társadalom reformálását, az lesz elsősorban életképes és az fogja legsikeresebben megélni az élet nehéz, kemény harcait. Örülünk annak, hogy a magyar kormány is programjába vette a család védelmét.

Nézzünk tehát a társadalom szívébe, lássuk, hogy is áll a családok, s a házasságok ügye?

A mindennapi életben legalább négyféle házasságot különböztetünk meg. Először a vad-, aztán a polgári-, harmadszor a vegyesházasságot, végül a katolikusnak a katolikussal, Isten színe előtt kötött kedves házasságát.

Erről és egyébről lesz szó e kis füzetben. Az Isten áldását kérem e sorok olvasóira. A családok boldogsága, boldogtalansága leginkább a házasságok szerencsés, vagy szerencsétlen kötésétől függ.

I. MIT KELL TARTANUNK A VADHÁZASSÁGRÓL?

Már a neve megmondja. Azt kell tartanunk róla, hogy *vad*. De ha vademberek kötnek ilyen házasságot az őserdőkben, azon nincs mit csodálkoznunk, azokat nem világosította fel senki, a mai műveltség még nem ért el hozzájuk, a kereszténység tana még nem férközött szívükhöz és épp azért tudatlanságuk kimentti őket a bűnből.

De mélyen elszomorító, ha ilyen életre a huszadik században nagy városainkban és falvainkban olyan emberek vállalkoznak, akik a műveltségnek bizonyos fokára szert tettek, vagy akik magukat keresztényeknek, vagy pláne katolikusoknak tartják. Ezeknek lelkük mélyén érezniök kell, hogy ők minden emberi és isteni törvényt megvetettek és egy utolsó, bűnös életre szövetkeztek. E szegény, megtévedt emberpárok bűnük leplezésére keresnek valamilyen fügefalevelet s azt mondják, hogy nehéz a megélhetésük, ketten mégis csak könnyebben boldogulnak

e hepehupás világon és azért ők „közös háztartásban” élnek. Hisz nincs kifogásunk az ellen, hogy együtt éljenek, az Isten „férfinek és nők” teremtette az embert, csak azt akarjuk, hogy esküdjenek meg annak rendje s módja szerint. Ne mondják azt, hogy nincs költségük. Hisz, ha igazán szegények, szegénységi alapon sem az anyakönyvvezető, sem a pap nem követel egy krajcárt sem.

. . . Csodálatos dolog, — így mondogatják többen, — hogy az ilyenek sokkal szebben, sokkal *boldogabban élnek*, mint azok, akik az Egyház törvénye szerint a templomban esküdtek.

Erre először azt válaszolom: Megengedem, hogy sok esetben így van. Nagy ostobaságot, bolondságot cselekedne az ördög, ha őket háborgatná. Ezek ugyanis lassú, de biztos léptekkel közelednek a kárhozat felé.

Másodszor, az igazság kedvéért azt is meg kell említenem, hogy *nem mindig* oly rózsás a vadházasok sorsa, mint amilyennek azt a távolállók, vagy távollakók gondolják. A szomszédok néha akaratuk ellenére oly csetepaténak, oly parázs szóváltásnak a szem- és fültanui, amelyekre nem ritkán a cipőhúzó, sodrófa, kés, balta, pisztoly teszi rá a pontot. Az ujságok igen gyakran jelentenek ilyen vaskos nézeteltérési harcokat a

vadházások frontjáról: amikor aztán, a szónak szoros értelmében véve, a „megvadult” házásokat még hajókötéllel sem lehetne többé összetartani. De tán nem is kell ujságok után nyúlnunk, a közelünkben is találunk a kelleténél is több kevésbbé épületes példát.

Van-e segítség a szegény vadházások számára? Meg lehet-e menteni a lelküket?

Ha *megmaradnak* bűnükben, akkor sajnos segíteni rajtuk nem lehet. Ha bűnben élnek és bűnben meghalnak, hitünk tana szerint elkárhoznak. Ha közülük az egyik fél bűnben meghal, akkor a másik, aki a szégyenletes kolonctól, mely őt a pokol felé húzta, megszabadult, még Istenhez térhet.

Ha nincs házasságuknak egyházi akadály, akkor amint előbb mondtam, mindkettőjük lelkét meg lehet menteni, rendezni lehet ügyüket, csak menjenek a plébániára, mondják ott meg becsületes és őszinte szándékukat. A plébános úr, hogy megmentse lelküket, teljesen díjmentesen, szeretettel szokta elintézni ügyüket és őket megesketni.

II. MIT KELL TARTANUNK A POLGÁRI HÁZASSÁGRÓL?

1. Régen ez nem volt ismeretes. A gondolat Luther Mártontól származik, de nem válik dicsőségére. Ő vitatta elsőnek az állam illetékességét házassági ügyekben. Luther félmunkáját betetőzte a francia forradalom, mely a házasságot „polgári szövetségnek” nyilvánította, amelyet az állam alkalmazottai előtt kötnek.

Háromféle polgári házasságot ismerünk:

a) *A kötelező polgári házasságot*, amelyben a házasfelek kénytelenek az állami tisztviselő előtt megjelenni, ha azt akarják, hogy az állam házasságukat érvényesnek elismerje. Ilyen házassági törvény van Magyar-, Német- és Franciaországban, Belgiumban, Hollandiában és Svájcban.

b) *Fakultatív*, a felek tetszésére bízott polgári házasságot, amikor is a házasulandók tetszésétől függ, vajjon egyházilag, vagy polgárilag óhajtják-e magukat összeadni.

Ilyen házasság dívik Angolországban, Észak-amerikában és újabban Csehszlovákiában.

c) A *szükségbeli polgári házasságot*, amely azoknak nyújt alkalmat államilag elismert házasságot kötni, akik egyházi házasságot nem köthetnek. Így állt a dolog Ausztriában és a forradalom előtt Spanyolországban.

2. Nálunk Magyarországon, a polgári házasságot 1895-ben, október 1-én léptette életbe az akkori liberális kormány. Abban a reményben ringatta magát, hogy ezután majd a katolikusok derűre-borúra, vigan fognak házasságot kötni a zsidókkal, kálvinistákkal és a katolikusok „felekezeti elfogultsága” úgy eloszlik majd, mint a füst vagy a pára. No, nem egészen úgy történt, mert azok a nyakra-főre való esküvők a zsidókkal még sincsenek napirenden. Nem tagadjuk azonban, hogy akadnak sajnos olyan szerencsétlen katolikus leányok, akik úgy elbódulnak a zsidók pénzétől, gazdagságától, mint a poloskák a Zacherlintől és megkötik a tiszta polgári vagy akár a zsidó házasságot is.

a) Tudnunk kell azonban édes mindannyiunknak, hogy jelenleg nekünk a polgári házasságról szóló törvényt meg *kell* tartanunk, míg az országgyűlés más törvényt nem alkot. E törvény szabályozza ugyanis

a házastársak jogi viszonyait, gondoskodik a házastársak védelméről, a hozomány, a vagyon, a gyermekek ügyeinek rendezéséről. Ez ellen nekünk igazán semmi kifogásunk nincsen. Ha kell tudnia az államnak arról, hogy valaki lakást változtatott, vagy új házat vett, vagy eladta saját és megvette más jószágát, lovát, ökrét, tehenét, akkor tudjon meg mindent a tisztelt házasokról is. Akik tehát meg akarnak esküdni, azok fogódzkodjanak csak szépen össze, menjenek el a katolikus, kálvinista vagy felekezetenélküli, esetleg zsidó anyakönyvvezetőhöz, jelentsék ki, hogy az államszabta feltételek alatt egymáséi akarnak lenni, de aztán ezzel *még ne elégedjenek meg!*

b) Tudniok kell és ezt jól jegyezzék meg, hogy azt a szerződést, amelyet ott kötnek az anyakönyvvezető hivatalában, eddig még egyetlen politikus vagy miniszter sem merte *szezségnek* nevezni. Mindegyik, kivétel nélkül, nagyon jól tudja, hogy Krisztus a házasság szezségét nem bízta Poncius Pilátusra, se Heródesre, se Tibérius római császárra, annál kevésbbé Wekerle Sándorra, Szilágyi Dezsőre, vagy az anyakönyvvezetőre, s épp ezért előttük senki sem köthet szezségi jelleggel bíró házasságot. Az anyakönyvvezető tollából nem hull a házassulandókra a kegyelem harmata. Az ott elhangzott

szavak még nem biztosítják az ég áldását és a házasság szentségi kegyelmét. Ép azért a törvény is arra kötelezi az anyakönyvvezetőt, hogy jelentse ki a házasulandók előtt, hogy *„itteni megjelenésükkel még nem tettek eleget a vallási kötelezettségüknek“!*

3. A katolikusoknak továbbá tudniuk kell VI. IX. és X. Pius, nemkülönben XIII. Leo és újabban XI. Pius szigorú álláspontját, mely szerint *„a férfi és nő között kötött minden szentségen kívüli szerződés csak annyit ér, mint a szégyenletes vadházasság.“* Akik pusztán polgári házasságra vállalkoznak, azok lekicsinylik minden idők népeinek hagyományait, mert *még a vadak is vallásos szertartások között kötötték meg házasságukat.* Bölcsen mondja XI. Pius pápa: *„Maga a természetes ész is nyilvánvaló igazságnak találja, hogy már a természetes házasságban valami szent és vallásos elem van, nem hozzáadott, hanem veleszületett; nem az emberek által ráakasztott, hanem a természetben gyökeredző elem, mert Isten az alkotója s mert kezdettől fogva az Isten Fia megtestesülésének volt az előképe. Akik tehát ma, tisztán polgári házasságot kötnek, azok kevesebb vallásosságot tanúsítanak, mint a régi pogány népek, akik vallá-*

sos szertartások között kötöttek boldog frigyet.

Növeli a katolikusok vétségét az a körülmény is, mely szerint az állam nem tiltja az egyházi kötést és így nem az államon, hanem *egyedül a szerencsétlen hivek hitközömbösségén, lelki-romlottságán múlik az áldatlan frigy*. Az ilyen katolikusok kizárják magukat az Egyházból, nem járulhatnak a szentségekhez, nevezetesen: nem a szentgyónáshoz, nem a szentáldozáshoz; halálos ágyukon sem oldozhatja fel őket a pap, sőt katolikus temetésben sem részesítheti őket. Ezen végzetes tettük által kizárják magukat a mennyországból és az örök kárhozatba döntik. Magától értetődik, hogy az ilyen házastársak sem kereszt, sem bérma-szülők nem lehetnek; de kinek is volna kedve ilyen gyászkatolikusokat e nagy tiszt-ségre felkérni? Nagyon helyesnek tartjuk, ha öntudatos katolikusok az ilyenekkel megszüntetik a barátságot, s velük társaságban találkozni nem óhajtanak.

Ellenvetés. A polgári házások nem ritkán saját lelkük megnyugtatóására, mások ámitására, azzal szokták magukat vigasztalni és azzal szoktak takarózni, hogy hisz hát *ők is törvényileg keltek egybe!*

Erre azt válaszolom, hogy ez így igaz,

de csak az a kérdés, hogy *milyen törvény* szerint keltek egybe?

Sajnos, az Egyház és az állam törvénye között sokszor szeges ellentét áll fenn és abból, hogy az állam megenged valamit, még nem következik, hogy aki azt megteszi, nem vétkezik. Az, amit az állam megenged, elég baj, még csúnya, útalatos véték is lehet Isten előtt. Az állam például megengedi a rossz házak felállítását. De ki meri azt állítani, hogy az, aki azokat felkeresi, nem vétkezik?! Súlyos bűn! Az állam nem bánja, ha egy családapa elissza, elkártyázza keresetét; és aki ezt megteszi nem vétkezik? Nagyon is! Az állam nem törődik azzal, ha valaki nagypénteken háromféle pecsenyét eszik is; és hol az a korlátolt katolikus, aki ezt ne tartaná bűnnek? Az állam megengedi, hogy a házastársak elváljanak és az elváltak új házasságra lépjenek és ezt a csereberét addig folytassák, amíg jól esik. Nincs komoly katolikus, aki ezt ne tartaná bűnnek. A pusztán polgári házasságban élők tehát ne ámítsák magukat, ne áltassák lelküket, hogy ők is „törvényesen” keltek egybe, mert a mondottakból láthatják, hogy igen nagy bűnt követnek el, ha pusztán polgári házasságban élnek. Mily álláspontot kell tehát elfoglalnunk az állam törvényével szemben, mely a pusztán polgári

házasságot jó, elfogadható házasságnak tekinti s az elvált házastársakat újból és újból „törvényesen” összeadja?

4. Azt kell tennünk, amit hajdanában szent Péter tett. Két törvény, két parancsolat állott egyszer szent Péter előtt. *Krisztus* azt mondta neki: „Elmenvén hirdesd az Evangéliumot minden teremtménynek!” A *zsidó főtanács* meg azt mondja: „Ne merjed tovább Krisztust hirdetni!” Mi volt erre Péter felelete? „Inkább kell engedelmeskedni Istennek, mint az embernek!” (Ap. Csel. 5, 29.)

Ebből megérthetjük, ha mindjárt ezer bíró is összeáll és egyszer megengedi, másszor meg felbontja a polgári házasságot, Isten előtt az még sincs megengedve és nincs felbontva, mert hát a bírák ugyan nagy urak és az állam védi tekintélyüket, de azért ők is csak emberek és azért amit Isten egybekötött, ők azt fel nem oldhatják és az anyakönyvvezetők a házasulandókat úgy össze nem adhatják, hogy *az Isten előtt is érvényes* bírjon.

III. MIT KELL TARTANUNK A VEGYESHÁZASSÁGOKRÓL?

a) Mindenek előtt jó tudni, hogy már *Luther Márton* (meghalt 1546) és *Kálvin János* (meghalt 1564) kárhoztatták a vegyesházasságokat. Még 1563-ban *Kálvin* életében a *lyoni* kálvinista zsinat csak azon esetben engedte meg a kálvinistáknak a katolikus féllal való házasságot, ha az utóbbiak kálvinista hitre térnek. A *montpellieri* kálvinista zsinat 1598-ban a vegyesvallású házastársakat egybeadó lelkészeket hivatalvesztésre ítélte. Az 1567-i és 1757-évi *debreceni*-gyűlés hivatalvesztéssel sújtotta a vegyesházásokat összeadni merészülő lelkészeket. A magyar lutheránusok *dunáninneni* kerülete a polgári házasság alkalmából így intézkedett: „Nem eskethetők meg oly jegyesek, akik a polgári házasság előtt gyermekeiket más, nem ágostai hitvallású egyháznak adták át.” A kálvinisták *budapesti* zsinatja 1921-ben újólag utasításokat adott a vidéki gyülekezetek számára. Ezek értelmében a *lajosmizsei*

egyháztanács 1923-ban nyilvános plakátokon hirdette, hogy azok a kálvinisták, akik valamennyi születendő gyermeküket másvallásúaknak engedik át, mint hűtlen egyháztagok az eklézsiából ki vannak közösítve.

Mit csináljunk a lutheránusokkal és a kálvinistákkal, ha ily szigorúak a vegyesházasságokat illetően? Haragudjunk rájuk? Szó sincs róla! Mi dícsérjük az eszüket és kérjük őket, óvják csak a híveiket továbbra is a vegyesházasságoktól! De arra is kérjük, hogy *a mondottak után ne haragudjanak többé a katolikus Egyházra*, ha az szintén ellenzi és kárhoztatja a vegyesházasságokat!

b) *Nézzük hát röviden, miért ellenzi a katolikus Egyház a vegyesházasságokat?*

1. Az Egyház azt tartja, hogy ha valahol és valamiben *egységnek* kell uralkodnia, úgy uralkodjék az egység a házasságban. Menynyire törekszenek a kormányférfiak az országokban az egységet megteremteni! Nem lesz ez meddő munka? Teremtsék meg először a családban az egységet! A vegyesházasságban azonban jól mondja XI. Pius pápa „a házastársak között ellankad a szeretet, meg-
inog a családi béke és boldogság, *amely leginkább a lelki egységnek a gyümölcse*. Mert amint már annyi század előtt a régi római jog meghatározta: „A házasság a férfi és a nő egybekötése, teljes életközösség, az isteni

és emberi jog összeforradása." A házastársak boldogságát sokszor igen csekélynek látszó dolgok is megzavarják. A lakás, ellátás, ruházat, nyaralás kérdése gyakran felbontja a házi békét. Mennyivel több, mélyenjáró és fájdalmas bajt, kellemetlenséget okoznak a lelki és az örökéletbevágó világnézeti eltérések? Mennyi könnyet hullat a katolikus asszony, ha lépten-nyomon, nap-nap után azt tapasztalja, hogy kálvinista férje egy szikra megértést sem tanusít vallási igényeivel szemben!

Nem jó, senki sem ajánlja, hogy az egészséges a beteggel, a dúsgazdag a koldusszegénnyel, a hórihorgas a törpével, két ellenséges nemzetbeli egymással kössön házasságot, a német a franciával, a magyar csehvel, a horvát a szerbbel. Az ilyen házastársak között igen könnyen keletkezhetik perpatvar és zenebona, amelynek csak a csöcselék, vagy a szenzációéhes ujságolvasó közönség örülhet.

Igy áll az ügy a vegyesházasságok körül is.

Az említett ellentéteket azonban még könnyebb áthidalni a házastársak között, mint a jellembeli vagy pláne hitbeli eltéréseket. Ép azért ha valamikép lehetséges, és ez jóakarattal hogyne lenne lehetséges, a szülők és a fiatalok még jókor, nem az ösztöntől elvakulva, szenvedélytől fűtve, hanem

eszükkal és szívékkel gondolkozzanak, ha házasságra akarnak lépni és akkor ilyen felemás házasságba nem fognak belegabalyodni.

2. Az Egyház ellenzi a vegyesházasságot azért is, mert *félti a katolikus félnek lelki-üdvösségét.*

„Ugyan mit féltik tőlünk, hát olyan rosszak vagyunk mi, kálvinisták?” — Szó sincs róla! Vannak odaát is jó emberek, de hogy erősebb szót ne használjak, vannak ott kevésbé jók is. Sok okoskodás helyett majd egy-két példát mondok az életből. Nevet, helyet persze nem említek.

Megtörtént a vegyesházasság. A templomból jönnek ki a „boldog” házасok. — „Örölsz, hogy megtörtént az akaratod és a katolikus templomban esküdtünk?” kérdezi a kálvinista férj. — „Örülök!” — mondja az asszony. „Én is örülök” — válaszol a férj, „mert most tettem meg *utoljára* a te akaratodat!” — Mi várt erre az asszonyra az életben, ha már a templomajtóban ezt kellett hallania?

Más. Súlyos betegen fekszik egy vegyesházasságban élő katolikus asszony. Hivatnak, siessek, mert nincs otthon a férje. Elmegyek. Elvégzem mint pap kedves kötelességemet. Feltűnik, hogy egyetlen szentkép nincs a falon. „Az uram nem tűrte!” — „Hát eltűrte-e egyáltalán, hogy a templomba elmen-

jen?" — kérdezem. „Soha!" — „Tudja azt, hogy most eljöttem magához, hogy önt a szentségekkel ellássam?" — „Isten ments, hogy ezt megtudja!" — mondja a halálra kész asszony. Szomorodott szívvel elkészön-tem.

Egy fiatal katolikus asszony könnyezve állított be a plébániára, hogy bejelentse hite-hagyását. Kálvinhitű férje az esküvő óta sohasem hagyott neki nyugtot, mindig szemre-hányásokat tett neki hite miatt. Tovább már nem bírja, ámbár lelkiismerete tiltakozik ellene, a béke kedvéért kitér hitéből és sírva teszi meg e rettenetes lépést a kárhozat felé.

Veszélyben forog a katolikus félnek lelki-üdve? Luther azt mondja: „Die Ehe ist ein weltlich' Ding." „A házasság *világi* ügy!" Nem is értem, hogy akkor miért mennek a másvallásúak egyáltalán a templomba esküdni? Ők azt otthon, a vendéglőben, az anyakönyvvezető előtt is elvégezhetik! És mivel szerintük a házasság világi szerződés, ők azt fel is bonthatják, újból meg is köt-hetik és a katolikus félt minden lelkifurda-lás nélkül otthagyhathják a faképnél. Mi lesz a cserbehagyott féllel? Ki törődik vele? Az se nem asszony, sem nem leány, mehet, amerre lát. — Mit kezdjen? Új házasságot nem köthet, mert hiszen előtte a házasság:

szentség! Mily veszélyben forog tehát a szegénynek a lelke.

3. Az Egyház a *gyermekek* miatt is ellenzi a vegyesházasságot. Nagyobb és az egész életre kihatóbb bünt el sem tudok képzelni, mint amekkorát az a katolikus asszony követ el, aki beleegyezik gyermekeinek protestáns szellemű nevelésébe.

Mekkora lelki kárt okoz a katolikus édesanya protestáns gyermekének?

a) Elsősorban a *keresztelés* a katolikus Egyházon kívül nem ritkán bizonytalan. Igaz, hogy minden másvallású, sőt még a pogány is tud érvényesen keresztelni, ha megvan a jó szándéka és a keresztség szentségét akarja kiszolgáltatni. De sajnos, vannak protestáns lelkészek, reméljük, hogy nem Magyarországon, akik Krisztus Urunk istenségét tagadják. Ha mármost ilyen emberek csak az állásuk biztosítása miatt, vagy az emberek kedvéért végzik a keresztelést, akkor joggal kételkedünk annak érvényességében. Az ember azt sem tudja, hogy vajjon az ilyen embernek megvan-e a helyes szándéka és jóakarata? Ez az első veszély, mely a gyermek lelkét fenyegeti.

b) Másodszor el nem tagadható, hogy a protestánsok nélkülözik a földi és az örökboldog-élet számára oly fontos kegyelmi

élet eszközeit, nevezetesen a *szentgyónást és a szentáldozást*. A szentgyónást és szentáldozást csak felszentelt pap szolgáltathatja ki. Felszentelt pap az, aki az apostolok utódaitól, a felszentelt püspököktől nyerte a felhatalmazást a pappá szentelésnél. Ilyen papjaik *nincsenek* a másvallásúaknak! Krisztus Urunk mondta: „Akiknek megbocsátjátok bűneiket, megbocsáttatnak nekik; és akiknek megtartjátok, meg vannak tartva!” (Ján. 20, 23.) A bűnbocsánat ezen útját elvágja a katolikus házastárs saját gyermeke előtt, ha beleegyezik a protestáns nevelésbe. Épígy áll a dolog az *Oltáriszentséget* illetőleg. A kenyér és a bor Krisztus testévé és vérévé csak a szentmisében lesz. A másvallásúaknál nincs szentmise, tehát nincs is Oltáriszentség. Amit ők az Úrvacsoránál kapnak, az csak kenyér és bor, az csak emlékjel, az csak emlékezteti őket Krisztus szent testére. Ha tehát a katolikus fél beleegyezik a protestáns gyermeknevelésbe, úgy a szülő maga fosztja meg édes gyermekét az Úr Jézustól.

c) Ha egy katolikus családban valaki *szensége* nélkül *hal meg*, úgy azt mindenki bajnak, szerencsétlenségnek tartja. Mily nagy kegyelem ellenben, ha az ember még utoljára meggyónhatja gyarlóságait, ha az Isten felhatalmazott szolgája őt a feloldozás-

ban részesíti, ha Krisztus szent Testét veheti magához erősítésül a nagy útra! „Hivassa el az Egyház papját, imádkozzék fölötte, megkenvén őt olajjal az Úr nevében. A hitből fakadó imádság megkönnyebbiti őt s ha bűnökben van, megbocsáttatnak neki.” Erre tanít minket szent Jakab apostol. (5, 14.)

d) Továbbá elvész a protestáns gyermek számára a *szentmise* áldozat, a kereszténységnek kegyelmekkel teljes isteni tisztelete. A *szentmise* a Golgota magaslatán bemutatott áldozatnak valóságos, de vérontás nélküli megújítása. Amint a *nap* folyton-folyvást fényt, melegséget, világosságot, gyógyulást hint, vet, szór a világra, úgy a *szentmise* is folyton-folyvást, — mert nincs óra, hogy valahol a földkerekségén ne mutatnák be az áldozatot, — az Istenáldást, kegyelmet, lélekmegújulást, vigasztalást ne árasztaná, permetezné, öntené a szenvedő emberiségre. Ettől a nagy kegyelemtől fosztja meg a katolikus édesanya protestáns gyermekét.

é) A gyermek számára elvész a *boldogságos Szűz Mária* is. A szent Szűzet megtisztelte a Szentháromság, midőn angyalát küldte hozzá köszöntésre. A Szentlélek hajlékaul választotta s Őt kegyelmével elárasztotta. Jézus Tőle nyerte emberi természetét s azért Őt Anyjának nevezi. Maga a Boldogságos Szűz mondja: „Ime, boldognak

hirdet engem mostantól fogva minden nemzedék!" És ez tényleg megtörténik a földkerekségén, mikor sok százmillió ember naponként köszönti Őt az „Üdvözlégy Mária”-val. És íme, azok között, akik meg vannak keresztelve, vannak olyanok, akik félnek Szűz Mária tiszteletétől, akik nem köszöntik, akik következőleg nem is tartoznak azon nemzedékhez, mely Máriát boldognak hirdeti. E tévúton lévő emberek közé állítja a katolikus édesanya saját vérének gyermekét. Valahányszor el akarja velük imádkozni a Miatyánk után az Üdvözlégyet, ezek, ha jó hívei akarnak lenni saját vallásuknak, elhallgatnak, rosszkedvűek lesznek és hátat fordítanak.

A pogány kínaiakon itt Európában megszoktak botránkozni, hogy újszülött gyermekeiket akárhányszor az ajtó elé teszik, vagy szemétdombra vetik, ahol a kutyák felfalják őket. Szerencsétlen pogányok! De mit szóljunk ahhoz, ha egy katolikus édesanya dobja gyermekét és későbbi unokáit mosolygó arccal azoknak karjai közé, akik az egy, igaz, üdvözítő valláson kívül élnek? Valahányszor a katolikus édesanya gyermekére néz, jusson eszébe, hogy ő fosztotta meg gyermekét, esetleg gyermekeit az egy igaz hittől, és ő nehezítette meg útjukat, mely az örök boldogságra vezet.

Ha pedig már végkép elkerülhetetlen a vegyesházasság, akkor csakis abban az esetben fogadhatja azt el a katolikus fél, ha a más-vallású fél az állami hatóság közege előtt írásban adja, hogy beleegyezik az összes gyermekek katolikus neveltetésébe. Ha egy katolikus ezt a jó tanácsot nem fogadja meg, ne a jó Istenre, ne az Egyházra, ne a papokra, *hanem magára vessen*, ha később az életben és az örökkévalóságban seholsem talál nyugtot, békét, vigaszt.

IV. MIT KELL TARTANUNK A KATOLIKUS HÁZASSÁGRÓL?

A katolikus házasságnak három lényeges tulajdonsággal kell bírnia. E három tulajdonság: a *szenség*, *egység* és a *felbonthatatlanság*.

1. A házasság első tulajdonsága: **a szentség**.

a) A házasság szent, mert *maga a teremő Isten létesítette*.

XI. Pius Pápa „isteni alapításnak, isteni intézménynek” mondja. Isten gondolta azt ki végtelen szeretetében. Ő volt az, aki megalkotta mindenttudó isteni akaratával a *nagy világ tervét*.

Megalkotta az *eget és a földet*. „És látá Isten, hogy *jó*.” Már ott ragyogott az ég boltozatján a nap, a hold és millió csillag. Földünk már kész palota volt, fűvel, fával és mindenféle gyümölccsel telve.

És teremte az Isten az *állatokat*. Megteltek a vizek halakkal, a levegőég madarakkal

és a szárazföld ezerfajta szebbnél-szebb állattal bővelkedett. „És látá Isten, hogy jó.”

És megalkotá Isten az *embert* az ő képére és hasonlatosságára, aki Urát és Alkotóját megismeri, szereti és szolgálja. És Isten azt mondta: „*Nem jó*, hogy az ember egyedül legyen: alkossunk hozzá illő segítőt is. És megalkotta Isten Évát és vivé őt Ádámhoz és megáldá Isten őket és mondá: Növekedjetek és sokasodjatok és töltsétek be a földet.”

Íme, megtörtént az első esküvő. Maga az Isten volt az első eskető pap. A vőlegény Ádám és a menyasszony Éva. Az esküvőnek tanúi az ég angyalai. A szentély maga a paradicsom. Megalakult az első család és ez a házaspár lett az emberiségnek kiapadhatatlan forrása, folyton gyümölcsöző fája.

A mondottakból világos, hogy nem állatok, — mint azt a leszerepelt materialisták szerették állítani — találták fel a házasságot, nem Ádám, nem Mózes, nem a próféták, de még az ég angyalai sem, hanem maga az Isten. Isten a házasság alapítója és azért *szent* a házasság.

b) A házasság *szent*, mert *Krisztus szentségi méltóságra emelte*.

Isten a házasságot a paradicsomban úgy rendezte, hogy az szinte előképe lehetett a második isteni személynek az emberi termé-

szettel való egyesülésének vagy azon egyesülésnek, mely Krisztus és az ő Egyháza között létezik.

De akármilyen szentnek is teremtette Isten a házasságot, az idők folyamán, a zsidók gonoszsága miatt meglazult a szent kötelék, az elválás és a többnejűség kapott lábra. Krisztusnak, az Isten Fiának kellett jönnie és tekintélyének egész súlyával feltartóztatnia azt a piszkos, szennyes árt, mely azt veszélyeztette és visszaállítani a házasságot eredeti szépségébe, szentségébe.

Többen a hittudósok közül azt hiszik, hogy Krisztus Urunk akkor emelte szentségi méltóságra a házasságot, amikor a kánai menyegzőn megjelent s azt csodatétele által kitüntette. Úgy történt az akkor is, mint ma, hogy a házasulandók *tanuk jelenlétében*, — a 12 apostol és a boldogságos Szűz volt ott a tanu, — *az Istentől felhatalmazott pap*, világosabban szólva, Jézus Krisztus, *az örök Főpap előtt* kijelentették, hogy egymáséi akarnak lenni. Ez alkalommal Krisztus nemcsak a vizet, de a *házasokat is megáldotta*. Később is nyomatékosan kijelentette a házasságra nézve: „Amit Isten egybekötött, ember el ne válassza.” (Mt. 19, 6.)

c) Amit *Krisztus* tanított, azt hirdették az *apostolok is*. *Szent Pál* a házasságot azzal a kegyelemteljes friggyel hasonlítja össze,

mely Krisztus és az Anyaszentegyház között fennáll és bevégzésül azt mondja: „Nagy titok ez, Krisztusra és az Anyaszentegyházra mondom.” Nagy titok, mint minden szentség. *Szent Ignác* is, a vértanu püspök, aki az apostolok idejében élt, mondja: „Illő, hogy a vőlegény és a menyasszony a püspök ítélete szerint kössenek házasságot és az egybekelés Jézus Krisztus rendelete értelmében, mint *szent dolog*, vagyis mint szentség történjék.”

d) A trienti szent zsinaton az Egyház is határozottan kijelentette, hogy a házasság a Krisztus Urunktól rendelt hét szentségnek egyike. Ezt tanultuk mi is, mint gyermekek az iskolában, de édesapáink is így tanulták, sőt ősapáink is. Még maga Luther Márton is így vallotta kezdetben: „*Hét szentség van, a hetedik a házasság.*” Hát akkor mi jögon törülte el e szentséget Luther Márton?

Mekkora kincset bírnak mi katolikusok a *házasság szentségében!*

Nagyon kevés becsületet szereznek azonban a házasság *szentségének* azok a házastársak, akik az esküvőjük után csakhamar elhanyagolják keresztény kötelességeiket, az Isten házába alig, vagy épen csak a sátoros ünnepnapokon járnak, a szentgyónáshoz talán még akkor sem. Otthon is ellelejtik az imádságot, de annál szaporábban hangzik ajkuk-

ról a vallástalan és másfajta útalatos beszéd. Az ilyenek aztán még nem ritkán azon csodálkoznak, hogy miért is nem segíti őket az Isten? Hát megérdemlik?

2. A házasság második tulajdonsága: az **egység**.

Ez annyit jelent, hogy egy férfinak egy felesége lehet. Ezt már maga a *Teremtő* az összülők házasságában úgy állapította meg, mondja a Szentatya, mert azt egy férfi és egy nő között kötötte. Egyetlenegy férfit és egyetlenegy nőt teremtett kezdetben az Isten és megáldá őket és mondá: „Szaporodjatok, sokasodjatok, s töltsétek be a földet.” (Gen. 1, 28.)

Az idővel, a vízözön után elnézte, eltúrte Isten a többnejűséget, mert látjuk, hogy olyan szent férfiak, mint Noé, Ábrahám, Dávid több feleséget vesznek anélkül, hogy a Szentírás ezt helytelenítené. De mikor *Jézus* megjelent, mint az Újszövetség törvényhozója, visszaállította a házasság egységét. „Nem olvastátok-e — így szólt Ő — hogy aki az embert kezdetben teremtette, férfiúvá és asszonnyá alkotta őket? és mondá: Annak-okaért az ember elhagyja atyját, anyját és feleségéhez (és nem feleségeihez) ragaszkodik és a *kettő* egy testté lesz.” (Mt. 19, 4—5.)

A házasság boldog napján, boldog órában *hűséget* fogadtak egymásnak a boldog házas-

társak. Az eskü szent volt, ez kötelezi mindkettőjüket, a nőt és a férfit. A *hűségi eskü* őrzi szemüket, szívüket, gondolataikat, ez az egységnek védőgátja, melyet nem szabad a szenvedély és a kísértés undok hullámainak áttörni. De ah, mivé válik sokszor az eskü? A szó: „örökké foglak szeretni” egy pár évre, egy pár hónapra, egy pár hétre zsugorodott. A regények, amelyek a *házasságtörést* élénk színekkel ecsetelik, a színházak és mozik, melyek a házasságtörést „művészileg” bemutatják, az ujságok, melyek a házasságtörést s a belőle származó családi tragédiákat nagy élvezettel és kéjjel kitergetik és mentegetik, megtették hatásukat a romlatlan lelkekre; otthon csak egy kellemetlen szóváltás kell, és az Isten oltáránál egybeforrt szívek elidegenednek egymástól. Az ördög bőven gondoskodik „új lovagról, egy modern vigasztalóról, jó pajtásról.” Mélyen elszomorító dolog, de úgy van, hogy ez a mai világ sok tekintetben rosszabb a régi pogány világnál.

Ha hatalmam volna, halottaikból támasztanám fel a *régi népeket*, kik egykor irgalmatlanul bántak el a házasságtörőkkel, hogy ítéletet tartsanak a mai elpuhult, parázna világ felett.

Ha eljönnének a régi *egyiptomiak*, ezer vesszőcsapást mérnének a házasságtörő fér-

fire és a nőnek az arcát torzítanak el, hogy mindörökre meg legyen bélyegezve és elmenjen a kedve a további vétkezéstől.

Ha eljönnének a régi *kumánok*, régi szokásuk szerint a házasságtörőt először a főtéren pellengérre állítanak, utána pedig csúfságára egy számár hátán körülhordoznák az egész városban.

Ha eljönnének a régi *németek*, kopaszra nyírnák az asszony fejét, ruháitól megfosztva, korbácsolva üznék egyik helyről a másikra.

Ha *Zeleukus* pogány fejedelem élne, végrehajtaná törvényét, szúrassék ki a házasságtörőnek szeme, mert a szem vezeti az embert a bűnre.

Ha egy *spártai* jönne, csodálkoznék a házasságtörésen és azt mondaná, nálunk e bűnre Lykurg nem szabott büntetést, mert nincs oly aljas asszony, aki e gonosztetre vetemednék.

És mit szól az *Isten* e bűnhöz?

Az ószövetségben kimondotta: „Ha valaki paráználkodik másnak a feleségével és házasságtörést követ el felebarátja feleségével: halállal lakoljon a házasságtörő férfi és a házasságtörő asszony is.” (Lev. 20, 10.) Az apostola által pedig minden idők embe-reinek hirdeti: „Ne csaljátok meg magatokat! Sem a paráznák, sem a házasságtörők

nem fogják bírni az Isten országát!" (Kor. I. 6, 9—10.)

Ó, mily szépek a mai kor léha, könnyűvérű, erkölcstelen alakjaival szemben az *ókor szilárd jellemei!*

Tigranesz örmény király feleségével együtt *Cyrus* perzsa király fogságába esett. A győztes *Cyrus* a királyi foglyokkal állásukhoz mértén bánt és azok vele egy asztalnál étkeztek. Egyik nap azt kérdezte *Cyrus* *Tigranesztől*, hogy mit ad neki, ha feleségét szabadon bocsátja. „Én odaadnám neked, ha még hatalmamban volna, egész Örményországot, de minthogy ezt dicső győzelmed által elveszítettem, feleségem szabadságáért följajnlom neked életemet és véretem.” Ez a szép felelet annyira meglepte és meghattotta *Cyrust*, hogy ő mindkettőjüknek visszaadta a szabadságot és országukat sem vette el. — Midőn a királyi foglyok ismét otthon voltak, egy ízben társalgás közben *Tigranesz* megkérdezte feleségét, hogy ugyan mit tart ő *Cyrus* királyról, udvartartásáról és a király szépségéről? „Kedves *Tigraneszem* — így felelt a királynő — én nem tudom, hogyan néz ki a király.” — „Hogy-hogy, hát nem nézted meg őt fogságunk idején? Nem csodálad meg testi szépségét?” — „Nem, uram, én nem tekintettem rá, hanem csak arra néztem, aki érettem kész volt életét és

vérét feláldozni." — Ó, mily nagy szeretet, mily odaadó hűség jellemzi a királyi házastársakat! Hálásaknak kell lennünk Xenofonnak, aki ezt a szép történetet számunkra megőrizte. De azt is megemlítem, hogy igen sok katolikus férfi és nő van a világon, akiknek szégyenkezniök kellene a pogányok előtt!

Itt az alkalom, hogy az ó-szövetségnek egy vértanulelkű asszonyáról is megemlékezzem, aki tisztaságáért, hitvesi hűségéért majd hogy életét vesztette. Az istenfélő, tisztaszívű *Zsuzsánnára* gondolok. Ott sétált a derék Zsuzsánna háza kertjében. Ketten a zsidók vénei közül bűnre akarták csábítani. És hogy biztosabban sikerüljön gonosz tervük, azzal fenyegették meg, ha nem egyezik bele kívánságukba, azzal fogják vádolni, hogy mással vétkezett. Mit tegyen? Így is, úgy is baj. Rettenetes ravasz kelepcebe került. De Zsuzsánna jó nevelésben részesült; szülei az Isten parancsainak lelkiismeretes betartására oktatták és azért határozottan válaszolt: „Jobb nekem cselekedet nélkül meghalnom, mint vétkeznom az Úr színe előtt.” És az asszonyt viszik a törvényszék elé. A zsidó vének hamisan megesküdtek ellene. A megkövezés a város határában nem maradhat el. Hát van igazság az égben? Van még isteni Gondviselés?

De csend! Megállítják a menetet. Egy ifjú bontakozik ki a tömegből és hangosan kiáltja: „Ily balgatók vagytok-e Izrael fiai, hogy meg nem vizsgálván a dolgot, halálra ítéletek Izrael leányát? Kik vallottak ellene?” — „Ketten.” „Különítsétek el őket egymástól!” És kérdőre vonja az elsőt: „Te elaggott gonosztevő, ha láttad őt, mondd meg, micsoda fa alatt láttad őket beszélgetni?” „A mézgafa alatt.” — „Ten fejedre hazudtál!” — Vezessétek elő a másodikat. „Micsoda fa alatt láttad őket beszélgetni?” „A tölgyfa alatt.” „Vesztedre hazudtál!” Akkor a nép a két vén emberre rontott és megölték őket Mózes törvénye szerint. (Dán. 13.) Ime, vesztükre volt, hogy más feleségére tekintettek.

b) De mit szójunk azokhoz, akik a jónak ürügye, leple alatt nemcsak egymásra néznek, hanem egymással „barátkoznak”, „pajtáskodnak?” — A férfit otthon nem érti meg a felesége, nem ismeri el az ő érdemeit. Az asszony meg úgy találja, hogy férje durva, goromba; ha hazajön, azt akarja, hogy a szoba rendben legyen, a gyermekek is és az ebéd is meglegyen. E hibák miatt ez is, az is érzékenykedik és mi történik? A férfi talált egy megértő leányt, az asszony egy finom modorú, megértő férfit. Semmi rosszra ne gondoljon az ember — ők legalább így kíván-

ják, hogy elhiggyük róluk, hogy az egész nem egyéb, mint pusztá, tiszta, ártatlan barátság. Ha meg is engedem, hogy ők oly ártatlanok, mint a ma született kis bárányok, még akkor sem tudom jóváhagyni pajtáskodásukat és barátkozásukat.

Szent Jordánról, a Domonkosoknak egyik generálisáról olvastam, hogy egy ízben egy szentség hírében álló férfi jött hozzá és megkérdezte őt, van-e valami kivetni való azon, hogy ha ő egy kiváló, jó leánnyal ártatlan barátságot köt? A szent így szólt: „Nézd fiam, a föld tiszta elem, a víz is tiszta elem. Ha a kettő összekeverül, mégis sárrá lesz.” — „Értem, atyám!” — szólt a derék férfi és a barátságból nem lett semmi. (Erről a tárgyról bővebben ír P. Müller: A házasság c. könyvében a 47. oldalon.)

3. A házasság *harmadik* tulajdonsága: a **felbonthatatlanság**.

XI. Pius mondja a tiszta házasságról írt körlevelében: „A házassági szövetség felbonthatatlan szilárdságát maga *Krisztus* hangsúlyozta mondván: „Amit Isten egybekötött, ember el ne válassza” és „Mindaz, aki elbocsátja feleségét és mást vesz, házasságot tör; és aki férjétől elbocsátott nőt vesz, házasságot tör.” (Mt. 19, 6; Lk. 16, 18.)

Ugyanezt a tanítást hirdeti *Szent Pál*

apostol: „A férjes asszonyt törvény köti az életben lévő férjéhez, de felszabadul a férfi törvénye alól, ha a férj meghal. Házasságtörőnek mondják, ha más férfié lesz, míg férje él; ha azonban a férj meghalt, szabad lesz férje törvényétől úgy, hogy nem válik házasságtörővé, ha más férfié lesz.” (Róm. 7, 2—3.) A protestánsok okoskodása a házasság fölbonthatatlansága körül nem állja meg a helyét, mert nem veszik figyelembe a Szentírás egész szövegét, másodszor, mert véleményüknek ellentáll szent Pál apostol megcáfolhatatlan szavával, tanításával. (L. Kor. I. 7, 10, és 39.) „Azoknak pedig, akik házasságban élnek, nem én parancsolom, hanem az Úr, hogy a feleség a férjétől el ne váljék; ha pedig elválk, maradjon házasság nélkül, vagy béküljön meg férjével. A férfi se bocsássa el feleségét. Az asszony kötve van férjéhez, míg férje él; *ha férje meghal, szabaddá lesz, menjen férjhez, akihez akar, de csak az Úrban.*”

Szent Ágoston — mint XI. Pius pápa idézi, a felbonthatatlanság mellett szállt síkra: „A szentség magával hozza, hogy a házasság fel ne bontassék s az elvált férfi vagy nő mással, még a gyermekek kedvéért se köthessen házasságot.”

És ez így van rendjén, mert ez felel meg a házasság természetének. Hisz a házasság két

személynek egy egész életre való szövetsége. Erre készültek valamikor, ezt mondogatták és ezt írták egymásnak a boldog jegyesek. Midőn odaléptek az oltárhoz, a feszületre tették kezüket és megesküdtek a tanuk és az eskető pap füle hallatára: „holtomiglan, holtáiglan, semminemű viszontagságában őt el nem hagyom, Isten engem úgy segéljen!”

Ez a felbonthatatlan házasság biztosítja egyedül, mint XI. Pius pápa mondja, a *házasfelek*, a *gyermek*ek és az *egész társadalmi rend érdekét*.

a) A felbonthatatlanságot követeli tehát a *házasfelek* érdeke.

Milyen szívvel térdelne ott az Isten oltára előtt a *menyasszony*, ha vőlegénye azt mondaná neki: „No igen, együtt maradunk míg pénzed tart, míg szép, fiatal és egészséges vagy, de ha egyszer a pénz elfogyott, a virág elhervadt, akkor fel is út, le is út, nincs célja, hogy egymásnak terhére legyünk.” Vagy mit gondolna a *vőlegény*, ha megtudná, hogy ez a fiatal nő azt mondta csak egy héttel előbb egyik bizalmas barátnőjének: „Ez a Pali jó lesz első férjnek, míg egy jobb, szebb, nem kerül!”

Ott, abban az emlékezetes órában, az oltár szent lépcsőin, csak az a gondolat tudja megvigasztalni, örömmre hangolni, boldogítani a szíveket, hogy az eskü *örökre*

szól! Csak ásó-kapa választhat el bennünket egymástól. Szeszély, idegesség, betegség, elszegényedés, megaláztatás nem fog tudni bennünket elszakítani. Szeretetünk erős mint a halál, mely mindent, mindenkit legyőz.

A házastársak önmagukat, *személyüket* adják át egymásnak, midőn megesküsznek. Nem égbekiáltó bűn-e az esküt szétszakítani, lábbal tiporni és a hitvestársat cserben hagyni? Nem hívja-e az ilyen Isten haragját magára? A házastársak jól felfogott érdeke megkívánja, hogy *a házasság felbonthatatlan legyen!*

b) A felbonthatatlanságot követeli továbbá *a gyermekek érdeke*. Ha egy kis csibe kibujik a tojásból, az néhány óra, néhány nap múlva már önállóan keresi meg a kenyerét, táplálékát. A kis gyermekkel egészen másképp áll az ügy. A gyermek rászorul édes szülei támogatására, nevelésére. Meddig? Ameddig a szülők gyermeküket szárnyára nem bocsáthatják. Néha ez eltart 18—20 évig. De egyik gyermek éri a másikat. A másikkal is addig kell foglalkozni, míg szárnyra nem bocsátható. És így megy ez a többivel. Ime, a természet törvénye megkívánja, hogy a szülők egymás mellett kitartsanak egész életükben, már csak gyermekeik miatt is.

Mily szomorú azon gyermekeknek a sorsa, akiknek már fiatal korukban kell hallani,

tapasztalni, hogy a szülők között nincs meg az egyetértés, hogy közöttük heves szóváltás folyik, azután napokon át egy szó sem hangzik, csak csendes sírás és — csomagolás. A gyermek majd egy mostohát kap, aki egész életén át idegen marad a gyermek számára, de ennek így kell lennie, a szülőknek türelmetlensége, vallástalansága, erkölcstelensége miatt! 1932-ben 2.347 gyermek lett apátlanná, anyátlanná a válás miatt! Szegény gyermekek, a családi fészek szépségéről, melegségéről, boldogságáról ti csak a mesékben hallotok majd valamit, ebben részetek nem lesz!

c) A felbonthatatlanságot követeli végül az *állam érdeke*. Mi vár az államra, ha egyszer a házastársak minden szíre-szóra, minden kis összekocódásra, rögtön az elválásra szánják el magukat? Ha egymással szemben oly érzékenyek, idegesek, felfortyanók, hogy legkisebb szóra gyilkolni volnának képesek! Mily másképp beszéltek egyszer egymással, hogy áradozott ez is, az is a szeretettől! Hát csak frázis, csak színlelés volt az egész? Beh jó lenne, ha a kötekedő házastársak, legalább saját maguk előtt egy jó, alapos lelkiismeretvizsgálatot tartanának, vagy ha elmennének egy okos, megértő lelkiatya-hoz, hogy tegyen igazságot közöttük! De mi történik? Mily szégyenletes, nevetni,

vagy inkább, siratni való ostobaságokat követnek el az ideges házastársak? Egy-két esetet mondok el az életből.

Egy igen gazdag leány férjhezment. Nagy pompával megtartották Budapestnek egyik legelőkelőbb szállodájában a lakodalmas ebédet és kiszámították, hogy pénzükből telik, azért nem bérelnek lakást a városban, nem tartanak cselédet, hanem egész életükön át a szállodában fognak lakni. Ez a házasság aztán modernül indult. De mi történt? Két hét múlva egy kis parázs vitalkozás! „Ezt nem tűröm, ezt kikérem magamnak, nem vagyok a maga cselédje stb.” Az elválás megtörtént.

Megesett, hogy egy 37 éves özvegyasszony elment az ő 60 éves vőlegényével az anyakönyvvezető elé házasság céljából. A hivatalban, lehet, hogy valaki furcsa szemekkel nézett a menyasznyra, tán egy megjegyzést is tett rája, elég az hozzá, mikor az új házaspár az utcára érkezett, az asszony egy fordulónál beszökött az utcába és nyomtalanul eltűnt. Kész volt a válás.

Egy harmadik esetet is hadd említsek. A válogatós, ingyenc férjnek nem ízlett a felesége által készített fánk és emiatt az orrát fintorgatta. Az ideges asszony ezt nem tudta elviselni. Se szó, se beszéd, bemegy a szobájába, összecsomagol és izgatottan azt

mondja az urának: „Magamat ajánlom!” — „Volt szerencsém!” hangzott a válasz és szépségesen elváltak.

Abban az évben, midőn a polgári házasságot léptették életbe, 387 pár vált el egymástól. 1904-ben már 3.577 házasságot bontottak föl az akkori Nagymagyarországon. 1932-ben Csonkahazánkban már 5.495 házastárs vált el egymástól. Tehát egy év alatt 10.990 egyén lett szerencsétlenné, nem számítva a gyermekeket. Mi lesz itt szegény hazánkban 10 év múlva, ha nem siet a kormány az elválásoknak útját állani?

Roosevelt Tivadar, az Északamerikai Egyesült Államoknak elnöke, hazájában szerzett tapasztalatai alapján a következő kijelentést tette: „A házassági elválások megkönnyítése a nép veszte, a társadalom átka”.

Ha *Franciaország*, ez a hajdan oly erős nemzet, az utóbbi 50 év alatt jóformán semmitsem gyarapodott népességben, ennek oka tapasztalt államférfiak nyilatkozata szerint a sok elválás és az ezzel együttjáró erkölcsi süllyedés.

Mily okosan cselekedett *Mussolini*, midőn mint Olaszország újjáteremtője, tekintélyének egész súlyával, lángeszének bölcs előre látásával, odaállt a házasság szentsége mellé és a lateráni szerződésben kijelentette: „Az olasz állam a házasságnak, mint a család alap-

jának, azt a méltóságot akarja visszaadni, amely az olasz nemzet hagyományainak megfelel s azért a kánonjog által szabályozott házassági szentségnek a polgári jogkövetkezményeket biztosítja."

Az *Egyház* hivatásához, isteni küldetéséhez híven mindenkor küzdött és küzd és küzdeni fog a házasság felbonthatatlansága érdekében.

II. Lothár a frankok királya, törvényes nejét eltaszította magától és *Waldrádával* lépett házasságra. És bár sikerült neki különféle eszközök által néhány püspök helyeslését kicsalni, *I. Miklós* pápán kudarcot vallott igyekezete, mert ez, minden királyi fenyegetés ellenére, az első, törvényesen kötött házasságnak kelt védelmére, a második házasságot pedig érvénytelennek nyilvánította és *II. Lothárt* az *Egyházból* kiközösítette.

Ismeretes a történelemből *VIII. Henrik* angol királynak az esete. A király határozott fellépésével a *Luther-féle* újításokkal szemben oly érdemeket szerzett magának az *Egyház* előtt, hogy a pápa őt „a hit védője” címmel tüntette ki. Ily nagy kitüntetés után a király azt hitte, hogy súlyos házassági ügyében kivételes bánásmódra számíthat. Arra kérte *VII. Kelemen* pápát, bontsa fel házasságát aragoniai Katalinnal

és engedje meg, hogy udvarhölgyével Boleyn Annával kelhessen egybe. És ámbár a király minden követ megmozdított, hogy a pápát bűnös kívánságának teljesítésére rábírja és ámbár a reformáció által teremtetett szomorú szakadások a legnagyobb elnézést tanácsolták, a pápa mégis megingathatatlan maradt és nem bírták rávenni, hogy azt szétválassza, amit Isten egybekötött. A király fenyegeti a pápát, ha nem engedi meg ezt a második házasságát, hát elszakad egész Angolországgal az Egyháztól és a reformációt fogja országában nyélbe ütni. A pápa kijelenti, hogy végtelenül sajnálni fogja a dolgot, de bűnbe nem adhatja a beleegyezését. És VIII. Henrik elszakadt a katolikus Egyháztól egész Angolországgal, de az Egyháznak a tana a házasság felbonthatatlanságát illetőleg, sértetlen maradt. Kiegészítésképen megjegyzem, hogy VIII. Henrik később összesen hat hölgygel lépett házasságra, ezek közül kettőt lefejeztetett, kettőt pedig ellökött magától.

Voltak még VIII. Henrik előtt és után mások is, akik az Egyház tanítását halomra akarták borítani, de küzdelmük sosem járt sikerrel. Vannak ma emberek, akik társaságokban hangoztatják, hogy ők, meg nem nevezhető forrásokból tudják, hogy az Egyház ma, nagy pénzösszeg fejében, tekintettel korunk haladására, *érvényes* házasságokat

is felbont. Nos, vigyázzunk, ne hagyjuk magunkat megtéveszteni, mert az ilyen ember csak nagyképüsködik és szavára ép annyit adhatunk, mint a börtönben ülő cigány szavára: „Életemben sohsem hazudtam.”

Az Egyháznak köszönhetjük, hogy Európa királyi udvaraiban nem lettek a török erkölcsök honosak, civilizációnkat a házasság szentsége és felbonthatatlansága mentette meg.

V. A CSALÁDAPA — A CSALÁD PAPJA.

Pompeji régi római pogány város volt a Vezuv tűzhányó-hegy lábánál. Egy alkalommal a tűzhányó kitört és maga alá temette a várost. Több évvel ezelőtt a lávával és hamuval borított várost kiásták. Akik mostanában Rómába és Nápolyba elzarándokolnak, azok rendszeren Pompejit is megnézik és saját szemükkal meggyőződhetnek, hogy a város minden kiásott házában volt egy kis házikápolna is. Ebben volt az oltár, amelyen a családfő, háza népével együtt, a házi isteneknek szokta volt az áldozatot bemutatni. A házioltár volt a ház központja. Itt kötöttek házasságot a ház fiai és leányai. Születés vagy haláleset, szerencse vagy szerencsétlenség, szóval minden családi esemény ez oltár köré gyűjtötte a ház minden tagját. Még a szegény rabszolgáknak is ez az oltár nyújtott menedéket, mert ha idejében ez oltárhoz menekülhettek, akkor gazdájuk nem bántotta őket. Így volt ez a régi

jobb időkben a pogányoknál, így kellene ennek lennie ma is a keresztényeknél.

Régi gondolat: a keresztény ház Isten háza és a *családapa a család papja*. Nézzük egy kissé közelebbről a hasonlatossági pontokat a pap és az édesapa között.

I. A PAPNAK LEGSZEBB KÖTELESSÉGE IMÁDKOZNI.

1. XIII. Leó pápának a házasságról írt körlevelében, amelyre XI. Pius pápa állandóan hivatkozik, az volt az óhaja, hogy apa, anya, gyermekek és cselédek a házi oltárt körül, vagy ennek hiányában, a szent Család képe előtt végezzék közös imádságaikat. Ha a családtagok lelkében mélyen gyökeredzik a hit az Isten létében, mindenhatóságában, bölcsességében, szeretetében — ez a pápa meggyőződése, — akkor önkéntelenül és szívesen kulcsolódik össze kezük az imára és nyílik ajkuk az Isten dicséretére.

2. De kihez *illik* az imádság jobban, mint ép a férfihez, a családapához? Könnyű volna most a Szentírásból, akár száz idézetet is hozni az imádság szükséges voltáról, de egyetlenegy szót sem találunk, mely a férfit felmentené az imádság kötelezettsége alól.

Illik hozzánk férfiakhoz az imádság,

a) mert *Isten gyermekei* vagyunk. Mit tartunk az olyan gyerekekről, aki nem törődik atyjával, azt se reggel, se délből, se este nem köszönti? — De megérdemeljük-e mi férfiak, hogy Isten gyermekeinek neveztessünk, ha nem szólunk hozzá, vele buzgó imádságban nem beszélünk?

b) Illik imádkoznunk, mert *Isten templomai* vagyunk. Igaz, nem kőből alkotott élettelen, de eleven templomai. Az Isten háza, imádság háza — így tanítja Jézus. De van-e szomorúbb valami, mint egy templom, amelyben nem imádkoznak? A háború alatt sok templom pajtává, istállóvá lett. Ily szomorú a férfi szíve, ha abból nem száll fel az Istenhez az imádság tömjénfüstje.

c) Illik imádkoznunk azért is, mert *Krisztus követői* vagyunk. Ámde Krisztus imádkozott. Imádkozott reggel, este, a pusztában, a hegyen, szenvedése előtt, és így életében valóra váltotta, amit ő beszédeiben annyiszor hangoztatott: „Szükséges mindenkor imádkozni.” (Lk. 18, 1.)

Dr. Zardetti püspök beszéli művében: „Tíz kép Délangolországból”, hogy egy ízben megfordult *John Stuart Knill* főrendiházi tag házában. Itt örömmel tapasztalta, hogy az egész család minden este és reggel

összejön a *közös imádságra*. A családapa a család papja. Az esti ima után pedig még a háznak felnőtt gyermekei sem mulasztják el kikérni az atyai áldást, mire kézcsókkal távoznak az alvásra. Ha a házban papvendég van, akkor ő adja az áldást.

3. A családapának nemcsak illik, hanem *szükséges* is imádkozni.

a) Az imádság *nyilvános hitvallás*. Kinek, ha nem férfiúnak, a családfőnek kell bevallani, milyen hitű, milyen vallást követ? Imádkozni kell nemcsak a sötétben, hanem az Isten házában, a nép előtt, a körmenetek alkalmával is.

b) Az imádság a *kegyelmek forrása*. Az imádságban nyer az ember erőt, felvilágosítást, bölcseséget. És kinek van erre inkább szüksége, mint a férfiúnak!

A férfiak a *családfők*. És ők tudják a legjobban, hogy mivé lesz a család, ha a családapa nem teljesíti kötelességét, ha a templom helyett a korcsmát látogatja, az imádság helyett káromkodik.

A férfiak az *ifjúságnak tanítói* az iskolában, a műhelyben. Hogy mit ér el a tanító, vagy a mester ha nem imádkozik, azt az élet szomorú példákkal bizonyítja.

A férfiak az *ország sorsának intézői*, miniszterek, képviselők, városatyák, bírák, katonák, orvosok, ügyvédek, papok. Ép

azért, ha valaki, hát ők szorulnak rá leginkább az Isten segítségére. Azért a zsidóknál ma is, csakúgy mint az Ószövetségben, több férfi jár a zsinagógába mint nő. Ezt így követelte az Isten.

4. De nyissuk fel a történelmet, olvassuk el nagy férfaink életrajzát és *a példák* halmaza bizonyítja, hogy az igazi nagy emberek mindig imádságos emberek voltak.

Honnét merített egy *szent István* erőt arra az óriási feladatra, amelyet maga elé tűzött, hogy a pogány magyarokat az igaz keresztény, katolikus hitre térítse és kulturnéppé tegye, hogy helyét megállja a művelt európai népek sorában? Az imádságból . . .

Honnét merített erőt egy *szent László* király, hogy *szent István* munkáját befejezze, a békétlenkedőket rendbeszedje és országszerte nyugalmat és boldogságot teremtsen? Az imádságból . . .

Mi adott erőt egy *Hunyadinak*, egy *kapisztrán szent Jánosnak*, egy *Zrinyinek*, hogy a vad törökkel annyi véres csatában sikerrel küzdjenek? Az imádság. Hisz tudjuk, a szent kereszt, az olvasó, mily nagy szerepet játszanak életünkben . . .

Mi adott erőt *Szobieszki Jánosnak*, hogy a törököket Bécs ostrománál letörje, hatalmukat, tönkretégye és mindenkorra megfutamítsa? Az ütközet napján reggel a lengyel

király maga ministrált a papnak, a szentmise alatt megáldozott és úgy ment a harcba. Estére már azt írta haza feleségének „Istené a dicsőség, aki győzelemre segített.”

Mi adott erőt *Tillynek* a 30 éves háború jeles hadvezérének a páratlan csatákra? Az imádság. Ott térdelt egy ízben Wimpfen városában, a domonkosok templomában, Szűz Mária képe előtt, mély imába merülve. Az ütközet megkezdődött. Futárok mennek érte. Hívják; feláll és lelkesen mutat a szent Szűz képére: „Ez megsegít minket!”

Mi adott erőt Írország felszabadítójának *O' Connell Dánielnek*, hogy az angol parlamentben egyedül küzdje végig a borzasztó harcokat az ír nép felszabadításáért? Az imádság. Évente 8 napos lelkigyakorlatot végzett Jézustársaságának egyik rendházában és naponta elmondta az olvasót.

Mi adott erőt a Centrumpárt kiváló vezérének *Mallinckrodtnek*, hogy beszédeivel még az ellenséget is meghódoltassa? Az imádság. Mielőtt a parlamentbe ment, azt szokta volt istenfelő nővérének búcsúzásul mondani: „Imádkozzál értem.” És midőn egyik nap egész páratlan sikert ért el a parlamentben és minden oldalról gratuláltak fényes beszédéhez, ő elment a szent Hedvig templom papjához és így szólt: A mai nap sikerét főtisztelendő Uramnak köszönöm. „Hogy-hogy?”

kérdi tőle a plébános. „Ön volt az, aki ma reggel megáldoztatott.”

Mi adott erőt egy báró *Barkóczynak* és annyi sok jeles kongreganistának, hogy évekkel ezelőtt azt a sok szennyet és meghurcoltatást elviseljék, amelyben őket a zsidó sajtó csaknem nap-nap után részesítette? Az imádság, a boldogságos Szűz Máriának őszinte tisztelete.

Van-e szebb dolog a világon, mint midőn az értelmes férfiak, akiknek a vállán a család, a társadalom és az ország gondjai nyugszanak, térdreborulnak és összekulcsolt kezekkel, élő, eleven hittel a szívükben, buzgó imával az ajkukon meghódolnak teremtető Istenük, szeretett Jézusuk előtt!? A férfi a család papja!

II. A PAPNAK KÖTELESSÉGE **A VALLÁS FELETT ÖRKÖDNI.**

Az édesapa a vallást, keresztény katolikus hitet, mint a család legértékesebb házi kincsét, elidegeníthetetlen családi örökségét, a legnagyobb tiszteletben tartja és hűségesen megőrzi. Azért vigyáz, ügyel arra, hogy a családban mindenki

1. a *reggeli, déli, esti imádságát* elvégezze. A mult század első felében meglehetősen laza erkölcsök uralkodtak *Tirolban*. A franciák-

kal való háborúskodás kizökkentette a derék tiroliakat a vallásos élet kerékvágásából. De jöttek a jezsuita missziós papok, ezek rászoktatták és megszerettették velük az esti közös olvasót. Ez annyit is jelentett, hogy akkorára minden legénynek, lánynak otthon kellett lennie. A legszebb koncerttel felért az ilyen imádság, amelyből kicsendült a gyermekek éles szopránja, az édesanyának altja és az édesapának dörmögő, mély hangja.

Egy fiatal „kereskedelmi utazó” nem ismerte a tiroliak e szép szokását és betért „Az arany kereszthez” című vendéglőbe. Felvilágosult szellemének nem igen tetszettek a falon függő szentképek és gúnyolódni kezdett felettük. A korcsmáros az ilyen dolgokban nem értett tréfát, galléron fogta a vigécet és kitette a szűrét. Nagy szemeket meresztett a ficsur, de mit volt mit tennie, mint éhes gyomrára hallgatva, egy másik fogadó után nézni. Talált is egyet, de mikor belépett, a házinép éppen a vacsora előtti imához készült. Letérdeltek a gazda, felesége, gyerekek és a cselédek a szobában levő nagy feszület elé, hogy elimádkozzák a rózsafüzért és a litániát. Odaszól a gazda a vendégének: „Ha velünk akar vacsorázni, akkor velünk kell imádkoznia az olvasót. Térdeljen ide mellém.” A vigéc okult előbbi

kalandján, szépen letérdelt és úgy ahogy elimádkozta velük az olvasót. Térdén a nadrágja a sok fészkelődéstől majd kikopott és ő később, még nagyon sokáig emlegette az ájtatos tiroli nép szép szokásait.

De az is igaz, hogy a gyermekek sem fogják felejtetni soha a velük imádkozó édesapát.

2. A családapája, mint a család papja gondoskodik arról is, hogy vasárnap a család minden tagja, sőt a cselédség is a *szentmisére* elmenjen. Az egyik korábban, a másik később; ha csak egy mise van, megmondja, ki marad itthon házőrzőnek.

Garcia Moreno, Ecuador köztársaságának elnöke, tetőtől-talpig katolikus ember volt. Családjával minden áldott vásár- és ünnepnap résztvett a *szentmisén*. Otthon pedig kis gyermekei és háza népe előtt a katekizmusból tartott egy kis magyarázatot és utána egy jó könyvből egy-két fejezetet olvasott fel. Igen jó szolgálatot tesz e tekintetben a Szentek élete, Krisztus követése, Goffine a keresztény családok könyve és a Szív ujság.

3. A családapája gondoskodik arról is, hogy a *hit csorbát ne szenvedjen*.

Egy derék pap szomorú szívvel vette észre, hogy szegényebb sorsban levő hívei könnyen léptek a vagyonosabb kálvinistákkal *vegyesházasságra*. A földi boldogság

csábította őket és gyengék lettek a kísértővel szemben. A figyelmeztetés, kérés nem használt és már azzal sem igen törődtek, hogy a szentségekhez nem járulhattak. Ezután már csak keveset szólt, hanem minden vasárnap egy Miatyánkot, egy Üdvözlégyet mondott el a szentmise végeztével kedves híveivel, hogy az Isten a vegyesházasságot a községben megszüntesse. Eleinte egyesek, a ludasok, haragudtak, a többiek jó néven vették és lassankint észbekaptak valamennyien, hogy mégis csak igen rossz dolog lehet az, aminek elfordításáért annyit kell imádkozniok. Ha a családapa a család papja, annak is azt ajánlom, hogy így járjon el: szóljon, óvjon és imádkozzék a családjával a vegyesházasság elhárításáért. Így nem fog a hit csorbát szenvedni családjában.

III. A PAPNAK KÖTELESSÉGE A SZENT- MISE ÁLDOZATOT BEMUTATNI.

Míg a férfi önálló fiatalember, addig becsületes keresetével azt teszi, amit akar. Gondoskodik arról, hogy megfelelő ruhája legyen, hogy olykor megengedett szórakozásban részt vegyen, hogy magát tovább képezze. Ha egyszer házasságra lép, akkor jövője, felesége és gyermekei érdekében sok dologról le kell mondania, *áldozatot* is kell hoznia.

Sokszor reggeltől estig dolgozik, fárad, türelmet, önmegettagadást gyakorol, minden felesleges kiadástól tartózkodik, csak hogy kenyérre, ruhára, lakásra jusson, családját fenn tarthassa. Nagyjában, röviden szólva ez a családapának, mint a család papjának mindennapi áldozata.

A szentmise-áldozaton nemcsak a pap vesz részt, hanem vele együtt az összes hívek. Így a családban is nemcsak az édesapának kell áldozatot hoznia, hanem az *édesanyának* és a *gyermekeknek* is főleg a mai szűkös, küzdelmes világban.

Az édesanyára nehezedik a gond, hogy az édesapa csekélyke keresetét úgy beossza, hogy abból jusson, maradjon is. Reá nehezedik férjének, gyermekeinek gondozása, a házi munkák elvégzése, sütés, főzés, varrás. Nem lehet szavakkal, számokkal kifejezni, hogy mennyit ér a jó asszony munkája! Áldozatos életet él.

Manapság a gyermekeknek is több áldozatot kell hozniuk, mint régente. A kis gyermek nem kap annyi cukrot, amennyit szeretne; játékot sem kap annyit, mint azelőtt. A nagyobb gyermekek többet, jobbat szeretnének enni, elég szomorú, hogy sokszor a legfontosabbra sem telik. Új ruhát szeretnének? Nem telik; fordítsuk ki, vagy alakítsuk át a régit és új lesz. Kalap kellene?

Egy évig még elhordhatjuk, vagy valami szalagot varrunk rá és úgy látszik majd, mintha új lenne. Így kell az embereknek ma áldozatot hozniok.

A családapa, a családaya és a gyermekek erre a sok áldozatra erőt a szentmise-áldozatból merítsenek.

Egy *derék földmivesről*, Emmerich Katalin édesatyjáról olvastam, hogy ha kint dolgozott a mezőn, nagy öröme telt abban, ha csak az Isten házára pillanthatott is és a szentségi Jézushoz fohászkodhatott. „Isten itt is lát bennünket — szokta volt mondani, — és megáldja munkánkat.” Amikor szentmisére harangoztak, levette kalapját, imádkozott és így szólt gyermekeihez, akik vele dolgoztak: „Most végighallgatjuk a szentmisét.” Így egyesültek áldozatos munkájukban az isteni Megváltó áldozatával. Erre oktatta őket a családapa, mint a család papja.

Minden keresztény család háza legyen az Isten háza, amelyben a család papja *imádkozik, a vallás felett örködik és áldozatos életet él.* Irjuk, vessük mélyen lelkünkbe ez igazságot és ültessük át életünkbe!

VI. A CSALÁDANYA — CSALÁD NAPJA.

Milyen is lenne az élet nap nélkül? Mi lenne a világból, ha a nap nem szállna többé fel az égre; ha heteken, hónapokon, éveken át kimaradna? *Nansen*, az északsarki utazó egyik könyvében leírja, hogy milyen leverőleg hat az örökös hó és jég hazájában a népekre, midőn hónapokon át nem jön fel a nap az égre. Sűrű sötétség borul a tájra. A hidegség egyre nagyobb, érzékenyebb lesz. Sehol soha egy szál virág, sehol soha egy szem gyümölcs. Mindenütt hó, jég és sötétség. Az emberek az idővel komorak, szótlanok, barátságtalanok lesznek; elhagyatottság, szomorúság, árvaság ül örömtelen szívükben. Csak akkor, midőn már tudják, hogy nemsokára végeszakad a sötétségnek, száll beléjük az új életkedv és akkor felsietnek a legmagasabb hegyekre, hogy minél előbb köszönthessék a fölkelő napnak első sugarát és újból édes öröm, boldogság, vidámság kél a lelkükben. Gondol-

tunk-e mi valaha is arra, hogy mi mindent köszönhetünk a *napnak*, vagy jobban mondva Istennek, aki a napot számunkra az égre kitűzte?

A Szentírásban olvasom: „Ami a *felkelő nap* Isten magas egén a világnak, az a jó *asszony bája* háza trónján.” (Sir. 26, 21.)

És a bölcs Salamon királyról meg azt olvasom, hogy egyszer látnoki szemével beletekintett a jövőbe és *napnak* nézte a boldogságos Szűz Máriát: „Ki az, — így kiáltott fel örömittasan — ki előjön, mint a hajnal pírja, szép, mint a hold, tiszta, mint a *nap*?”

Mi, kik a kereszténység kellő közepében élünk, már régóta tudjuk és tudtuk, hogy a boldogságos Szűz Mária minden jó édesanyának a példaképe. De most Salamon királytól halljuk, hogy a Szűzanya olyan, mint a *tiszta nap* és Sirák fia azt mondja, hogy a jó *asszony bája*, mint a *felkelő nap*. A naphoz hasonlítja a Szentírás a boldogságos Szűz Máriát és az édesanyát. Ó, mily szép, csodálatos, megtisztelő kitüntetés ez az asszonyok részére. Jómagam pedig örülök, hogy ezt elmondhatom, mert úgy sejtem, hogy az előbbi fejezetben egy kis irigység szállt az asszonyok lelkébe, hogy a családapát a család papjának mondtam. Hát ők semmitsem számítanak? De mennyit! Néz-

zük egyszer tehát közelebbről a *hasonlatosági pontokat* a *nap és az édesanya* között.

I. A NAP KORÁN KEL.

1. Titokzatos, éji csendben pihen a határ, a falu, a város. Egyszer csak szürkülni kezd és az ég keleti peremén egy kis fény-sugár mutatkozik, mely egyre erősebb, nagyobb és tüzeesebb lesz és csakhamar ragyogó hajnalhasadásban, teljes fényben és pompában ismeretlen mélységekből maga a nap száll fel a magasba.

A korai felkelésben a jó asszony képét látjuk.

2. A boldogságos Szűz *imádsággal* kezdte a napot és a zsoltárossal így fohászkodott: „Isten, én Istenem, virradatkor Tehozzád ébredek, reád szomjazik az én lelkem . . . Bárcsak megjelenhetnék előtted a szent helyen és láthatnám hatalmat és dicsőségedet.” (Zsolt. 62, 2. 3.) Később, midőn Isten Názáretbe küldte az ő angyalát, az Úr angyala Szűz Máriát imádkozva találta. És midőn Jézus születése után a 40 nap elmúlt, örömmel vitte szerény áldozatát az Úr templomába. Alig érte el a kis Jézus 12. életévét, útban látjuk a szent Családot Jeruzsálem felé, hogy a húsvéti ünnepeket ott üljék, s felcsendült ajkukról a zsoltár:

„Örvendeztem, mikor azt mondták nekem: az Úr házába megyünk.” (121, 1.) Buzgó imádság után hazatértek és a Szűzanya szorgalmas munkához látott.

3. De így cselekszik minden jó *édesanya* is. Ő az első, aki talpon van a házban és elvégzi, ha röviden is, reggeli imáját. Istennel kezdi a napot. Ha ideje engedi, még hétköznapi is elmegy a templomba, hogy kora reggel szentmisét hallgasson és esetleg a szentáldozáshoz is járulhasson. Gondja van arra, hogy kedves férje, minden gyermeke és cselédje rendes imáikat elvégezzék és legalább minden vasárnap szentmisét hallgassanak.

Mit szóljunk azokhoz az asszonyokhoz, akik nemcsak a korai felkeléssel, de az egész vallásos élettel sem tudnak megbarátkozni? Ha az asszony elsősorban mindenekelőtt társadalmi életet kíván élni és mindig csak éjjel körül jön haza és fekszik le, ne csodálkozzunk rajta, hogy a korai felkelés nincs ínyére. Hogy ezenfelül a vallási élete is gyenge lábon áll, megértjük abból, hogy olvasóját a hálószekrény fiókjában tartja, szent Antalka szobrát retiküljében őrzi és a templomba is csak ritkán tér be, hogy „bájos kis szent Teréz-kéjének” egy Üdvözlégy Máriát elmondjon. Az ilyen asszonynak jót tenne, ha alkalom-

adtán egy becsületes zárt lelkigyakorlaton venne részt. A lelkigyakorlat alatt az ember tiszta fogalmat nyer az igazi vallásos életről.

II. A NAP ZAJTALANUL TESZI MEG ÚTJÁT AZ ÉGEN.

1. Annyi bizonyos, hogy mi nem hallottuk a napot soha neszezni. Ha egy repülőgép zúg a házunk felett, idegesen vagy kíváncsian kapjuk fel fejünket, mert annyira háborgat. Ha rozoga fiáker robog végig a nem épen finom kövezeten, vagy autó túlköl az utcán, sokkal nagyobb lármát csapnak, mint a nap, mely csillagtársai között világűrbeni útját irtó sebességgel, számunkra nesztelenül végzi.

2. Úgy gondolom, hogy a boldogságos Szűz Mária csendesen elmélkedve végezte mindenkor napi munkáját. Ő volt maga a megtestesült szerénység, keze a munkánál, szíve az Istennél. Szent Józsefnek egyetlen szavát sem örökölte meg a Szentírás, de Szűz Máriától sem hallottunk egy felesleges szót sem.

3. Szűz Mária nyomába lép a szorgalmas asszony. Nem ér az rá szomszédolni, másnak bajával törődni. Megőrzi nyelvét sok üres és léha beszédől és nem tesz kárt más jó hírnevében. Szeme előtt lebeg szent

Jakab apostol szava: „Ha valaki szavában nem hibáz, az tökéletes ember.” (Jak. 3, 2.)

Némelyik asszonynak meg folyton pörög a nyelve és meg sem gondolja, hogy sok beszédnek sok az alja. Mert miről is beszéljenek az asszonyok, ha nem mások hibáiról? Folyik a megszólás, a rágalom, hazugság és a pletyka. Valaki tréfás hangon így énekelte meg az uzsonnakávét melletti nem épen épületes beszédüket:

Összejönnek trécszésre
Edymást értő asszonyok,
Akiknél a mások ügye
Örökké a fődolog!
Kávét mellett éles nyelvük
Mint a rokka úgy pörög,
Pletykaszókkal, rágalommal
Vagdalóznak módtólott!

Fogy a kávé, töltik újra
S az „aszongyák” nem szűnik,
„Hallották-e?” „Nem hallottuk!”
Mohón kiált mindenik.
„Mi mindent nem hall az ember!”
„Az ám . . . Bizony! . . . Istenem!”
Lusta asszony éles nyelvén
A rágalom így terem.

III. A NAP TERMI A VIRÁGOKAT, ÉRLELI AZ ARANYKALÁSZOKAT, ÉDE- SITI A FÁK JOÍZŰ GYÜMÖLCSEIT.

1. Itt a napnak gondviselésszerű, áldásos munkájáról van szó. Hogy mi mindent jelent nekünk a nap fényével, melegségével, termékenyítő erejével, azt alig vagyunk képesek felfogni.

2. De nem vagyunk képesek felfogni azt a nagy titkot sem, mely Szűz Mária által ment végbe, hogy általa, „Jessze gyökere” által, nyertük a legszebb virágot, a kis

Jézust. Az ő szeme alatt növekedett az isteni gyermek bölcseségben, kegyelemben Isten és ember előtt. Jézus egész 30 éves koráig maradt Szűz Mária anyai oltalma alatt.

3. A végtelen jóságú Isten a családnak kertjébe virágként ülteti a kis gyermekeket. A jó édesanya Isten ajkáról véli hallani azt a szót, amelyet az egyiptomi királyleány Mózes anyjának mondott: „Vedd ezt a gyermeket és neveld fel nekem, én megadom jutalmadat.” (Móz. II. 2, 9.)

És a keresztyén édesanya mindent megtesz, hogy gyermekét jól felnevelje. Gondoskodik, hogy gyermeke, mint a kis virág megkapja táplálékát. Ha nyiladozik az esze, akkor kezdődik az édesanya közvetítésével az Isten ismerete és szeretete. Amint a kertész a kis virágot védi, óvja a szélről, fagytól, kártékony rovarról, úgy az édesanya is megvédi gyermekét a világ szellemétől, a hitbeli közönyösségtől, fagytól, a lelki kárt okozó bűnöktől. Ha voltak a történelem folyamán az Egyházban és a világban nagy férfiak, ez elsősorban az édesanyák érdeme.

Mily szomorú sokszor azon szülők szíve, kiket a jó Isten nem áldott meg gyermekkel. Ezek nyugodjanak meg Isten bölcs végzésében és tegyék tartalmassá életüket

azáltal, hogy egy kis árvagyermeket fel-fogadnak és nevükre iratnak, vagy, ha erre nem képesek, támogassák a soktagú családokat vagy a kedves nővérek vezetése alatt álló árvaházakat.

IV. A NAP NÉHA ELBORUL

1. Azaz nem is annyira a nap borul el, mint inkább a felhők borítanak rá sűrű sötét fátyolt. Ilyenkor aztán elnémulnak a kis dalos madarak, a virágok is szomorúan hajtják meg fejcskéiket, de a baj akkor hág a tetőpontra, ha vihar tépi le a gyümölcsöket, ha jégeső pusztítja a kalásztérmet földet, ha villám hasítja a fákat és gyújtja fel az élettelt telt pajtákat.

2. A fájdalmas Szűzanyára is egykor sötét felhő borult. Gyermekeit körülvették az ellenségek, minden reményét ott látta a hóhérok keze alatt. Hallotta az ostorok csapását, látta a töviskoronát, nézte, szemlélte szent Fiát a magas keresztfán. Minden viharánál, jégesőnél, villámnál keményebb csapás volt ez jóságos anyai szívére.

3. Hányszor fordul elő a családban, hogy látszólag minden a legszebben indul, virul, de egyszerre csak jönnek a *sötét felhők*. Kényszernyugdíjazták a családapát. Ez annyira bántotta őt, hogy bánatában kimarado-

zott, részegeskedésnek adta magát. Újabb baj: a fiú az iskolában nem tanult, egy évet vesztett. Még újabb: a leány rossz könyveket olvasott, egy idő óta nincs maradása otthon, úgy hallatszik, valaki kísérgeti hazafelé, de kerülő utakon.

Mily sötét felhő nehezedett egyszer *szent Monika* szívére, midőn fiát, Ágostont a rosszak társaságában, a hitetlenség útján látta. Kéri fiát, térjen Istenhez, de ez fut előle, Afrikából Nápolyba, Nápolyból Rómába, Rómából Milánóba és Monikaköveti. Ott sír *szent Ambrus*, Milánó püspöke lábainál és ez megvigasztalja: „Lehetetlenség, hogy ennyi imának, ennyi könnynek a gyermeke elvesszen!” Ó, reméld *szent Monika*, hogy egyszer a nehéz, sötét felhők majd elmúlnak lelked egéről.

Mily szomorú és vigasztalhatatlan lehet az az édesanya, aki gyermekeit nem részesítette vallásos nevelésben és így maga döntötte őket a lelki nyomorúságba. Csak gondoljunk azokra a házasságokra, amelyben elválások és öngyilkosságok történtek. Példát naponként szolgálnak az ujságok.

V. A NAP ÚJBÓL KISÜT.

1. Ha borús, esős idő van, az vigasztalja az embert, hogy nem marad az mindig így, hogy lesz még jobb idő is: borúra derű.

2. Szomorú volt egykor Szűz Mária szíve? Sokat kellett szenvednie Simeon jövődőlésétől Krisztus eltemetéséig? A fájdalom hét töre sebezte, hasította szent szívét? — Ó, mennyire megvigasztalta őt az édes Jézus feltámadása által! Mily boldog volt, hogy szemtől-szembe láthatta megdicsőült gyermekét! Úgy örült, mint valamikor a naimi özvegy, akinek Jézus feltámasztotta gyermekét; mint Márta és Mária Betániában, midőn Jézus fivérüket, Lázárt újból életre hívta.

3. Így vigasztalja meg az Isten sokszor a szomorkodó édesanyákat. Nem vigasztalódott-e meg *szent Monika* is, midőn látta, hogy fia Milánóban szent Ambrus püspök beszédeit hallgatja? Mily öröm járta át szívét, midőn látta, hogy fia szakított a bűnnel, megtért, keményen vezekelt, pappá, püspökké, sőt egyháztanítóvá lett! És midőn fia, Ágoston megkérdezte haldokló édesanyját a halálos ágyon, hogy mi a kívánsága? Megvigasztalódva felelt a jó anya: „Fiam, nincs már kívánságom. Egyet kértem az Istentől 18 éven át, egyet akartam megélni, hogy téged halálomkor buzgó kereszténynek lássalak. Isten sokkal többet adott, látom, hogy te az ő szolgája vagy. Csak arra kérlek téged, hogy az Isten oltáránál, bárhol is légy, emlékezzél meg rólam!” Kell-e boldogabb édesanya szent Monikánál?! A nap kisütött

és ő örült a nap fényének és ez bearanyozta halálos ágyát.

Minden édesanya gondoljon ezután értelmes szívvel a *napra* és törekedjék hivatalát úgy teljesíteni, mint ahogy azt a nap teljesíti fent a magas égen. Árassza el fénnel, melegséggel kedves családját. Ha olykor-olykor sűrű felhők egy kis zavart is okoznak, legyen türelemmel, az Isten majd eloszlatja a felhőket. Ha egyszer élte napja leáldozik, éljen szívében a remény, hogy Isten oly világot nyit meg számára, hol örökös nappal lesz fénnel, boldogsággal, soha el nem múló örök szeretettel.

VII. SZERESSÜK A GYERMEKET!

Isteni Üdvözítőm, Te mindenkor szeretted a gyermekeket s ezt életedben számtalanszor bebizonyítottad. Magad mint kis gyermek akartál a világra jönni, hogy az emberek szívét megnyerjed. Benned találta örömét jószágos Szűzanyád, nevelőatyád szent József, a betlehemi pásztorok és a három szent király. Nyilvános életedben is kimutattad a gyermekek iránti szeretetedet, mert ha még oly fáradt is voltál és apostolaid meg akartak kímélni a gyermekekkel való foglalkozástól, te rájuk szóltál és követelted tőlük: „Engedjétek hozzám a kisdedeket, mert ilyeneké a mennyek országa!” Te imádkoztál értük és megáldottad őket.

Jézusom, Te még ma is szereted a gyermekeket; de fájó szívvel panaszolom neked, hogy sokan nem szeretik őket. Sok gyermek szeretné látni az Isten napját, a mezőnek ezer kis virágját, de nem láthatják, mert az emberek önzők, szívtelenek, ők csak maguk akarnak örülni, mindent élvezni, de a gyer-

meknek útját állják, irigylik életüket, meggyilkolják őket, még mielőtt a világra jönnének. E szegény gyermekek nem juthatnak a keresztség szentségéhez, színed látására, a szép mennyországba.

O, Uram, nyisd meg ajkamat, erősítsd meg szívemet, hogy az ártatlan, tehetetlen kis gyermekek érdekében egy szót szóljak, mert hisz ők maguk erre képtelenek. Add most már kegyelmedet, hogy e bevezető kis imádság után megírjam a házasság céljáról azt, amit hitünk tanít.

A házasságnak nem az a főcélja, hogy a szenvedélyek kielégíttessenek, — ez csak megengedett, másodrendű cél, hanem *első és főcélja* a házasságnak, hogy az emberi nem megtartassék és a gyermekeknek születése és neveltetése által úgy a küzdő, mint a dicső Anyaszentegyház nagyobbodjék és erősödjék.

A teremő Isten határozott akaratával szemben akárhányszor *harcot indít az emberi gonoszság*, és Isten legszentebb tervét meg akarja hiúsítani a világ.

1933-ban október havában nagy megütközést keltett országszerte a hír, hogy egy tizenötéves *gimnazista* fejszecsapásokkal meggyilkolta az édesanyját. Távolról sem jut eszembe, hogy védjem a gyermeket; ami fehér, az fehér, ami fekete, az fekete. Ez fekete, gyászos, örökre elítélendő gonosz

cselekedet volt. De mit? Szemet húnyjak s ne vegyek tudomást ily fekete tettről akkor, ha e gyászos, örökre elítélendő cselekedetet nem egy éretlen, megfontolatlan gyerek, hanem, talán férje beleegyezésével, egy *édesanya végzi saját gyermekén?* És hány száz és ezer ily gyilkos, véreskezű édesanya él itt Budapesten és szerte az egész országban! Oh, be kár, hogy az igazságnak be van kötve a szeme, hogy tán vak is!

Hallgassunk mi papok, Sion őrei? A harangok hallgatnak az éjjeli csendben, de bizony megszólalnak, ha tűz, vagy árvíz-veszély fenyegeti a lakosokat. Nagy tűz, a fajtalanság tüze, nagy víz, a paráznság szennyes vize akarja előnteni a világot. Ártatlan, halhatatlan gyermeklelkek ezreiről, százezreiről van szó. Ezek nem szólhatnak, nem tiltakozhatnak az igazságtalan támadás ellen, amelyben őket gonoszlelkű emberek részesítik. *Azért húzzák hát meg, verjék félre a vészharangot Sion őrei, hogy tudja meg minden józan gondolkozású ember, hogy veszélyben a haza, veszélyben az emberiség.*

A következő sorokban kemény igazságokat fogok fejtegetni. Ne vegyék magukra e sorokat azok, akiknek az Isten nem adott gyermeket. Nyugodjanak meg Isten végzésében és ha tehetik, segítsék a többgyermekes családokat,

vagy fogadjanak egy kis gyermeket örökbe.

Mi a „bűnös egyke” ellen szólunk.*

Az Isten ötödik parancsa: „*Ne ölj!*” orvosoknak, szülésznőknek és anyáknak is szól. Gyilkosságot követ el az, aki a fejlődő életet megsemmisíti. Bizonyos értelemben azonban az is vét a gyermek élete ellen, aki *férj és feleség* akar ugyan lenni, de családapa és családanya nem akar lenni! Akik szántanak, de nem vetnek, akik óvakodnak és minden más tilos és bűnös eszközt felhasználnak a további gyermekáldás megakadályozására. Ez az a bűn, amely manapság a kultúr népeket pusztítja, sokkal nagyobb arányban, mint azt a pestis vagy kolera, a háború vagy akár a világháború megtette.

De mit beszélek én, beszéljenek helyettem a számok és a tekintélyek. *Franciaországban* még 1902-ben 74.000-el volt több a születések száma, a haláleseteknél. 1907-ben már 20.000-el volt kevesebb a születések száma a haláleseteknél. Ez évenként 100,000

* Vannak orvosi könyvek, melyek egyházi jóváhagyással jelentek meg és az orvosi kutatások legújabb megállapításait közlik. Ezek nem adnak bűnös tanácsot. A két könyv címe: *J. E. Georg: Eheleben und Kindersegen.* (Ennek magyar fordítása készül.) *Smulders: Die periodische Enthaltung in der Ehe.* Kaphatók a Korda könyvkereskedésben, Budapest, VIII. Mikszáth Kálmán-tér 3.

francia pusztulását jelenti. *Dr. Jaques Bertillon*, a statisztikai hivatal főnöke, „emberevő városokról” beszél. És még az 1900-as évek elején mondta, hogy Franciaországban 78 városban több a koporsó, mint a bölcső. *Angolország*, Beale közegészségügyi tanácsos számításai szerint, 1910-ben 330.000 gyermeket: a *megnemszülettek* nagy hadseregét veszítette el. *Dr. Pearson's* írja: „Az angol nép még nem érte el Franciaország helyzetét, de ha így halad a lejtőn, 15 év alatt eléri!” *Dr. Drysdale Károly*, az atheista orvosok világszövetségének elnöke, boldogan jelenti: „30 év alatt 25,000.000 (huszonöt millió) ember születését *sikerült megakadályozni!*” Ezzel szemben a XIX. század összes háborúiban csak három és fél millió ember pusztult el. *Zola*, a hírhedt regényíró ezt a titkos bűnt „csendes háború”-nak nevezi, amely annál borzasztóbb, mert szülők küzdenek saját gyermekeik ellen. Zola szerint több francia pusztul el ebben a bűnben, mint amennyi 1870-ben a sedáni ütközetnél elpusztult, amikor a németek csúfosan megverték a franciákat.

Ez az a bűn, amely *Magyarországot* is kikezdte és amely a kutatók állítása szerint Baranyában, Tolnában, Somogyban, Veszprém, Zala és Fehér megyékben úgyszólván közhírré, a Dráva mentén és a vegyesvallású

vidékeken csaknem általános. Egy híres egyetemi orvos-professzor mondotta vagy 10 év előtt, bizalmas beszélgetés közben e sorok írójának, hogy ő Magyarországon évente százezerre teszi a gyermekgyilkosságok számát. De ma, egyes derék nőorvosok véleménye szerint egymagában Budapesten a gyermekgyilkosságok száma évente még a 100.000-et is meghaladja. Csonka hazánkban vérző szívvel mondjuk, nem 78, de 223 községben több a koporsó, mint a bölcső! *Heródes*, az emberi szörny, az egész világ megvetését viseli, mert 20—30 gyermeket féltékenységből meggyilkolt. De bátran merjük állítani, ennek könnyebb lesz a számadása a nagy ítélet napján Isten előtt, mint sok gyermekgyilkos anyának, szülésznőnek, orvosnak. Hány gyermek életéről kell majd ezeknek elszámolniuk?!

Katolikus magyar testvéreim — arra kérek, ha szeretitek az Istent, szeretitek magyar hazátokat, akkor *szeressétek a gyermeket is és keljete az ártatlan csöppségek védelmére!* Ha ezt megteszitek, legyetek készen, hogy a legkülönbébb ellenvetésekre kell majd megfelelnetek. Majd azt fogják nektek mondani:

1. Ellenvetés. *Kérem, nekem az orvos mondta!*

Felelet. 1. Milyen orvos mondta ezt? Sajnos,

ma különbséget kell tennünk lelkiismeretes és lelkiismeretlen orvosok között. Vannak orvosok, akik a szabadszerelmet ajánlgatják. Minek megnősülni, mikor van másnak felesége? — Ha a férjed vagy fiad az orvos tanácsát követné, vajjon nem tartanád-e azt bűnnek, amit tesz? Nos, nekünk sem szabad hallgatnunk a lelkiismeretlen orvos szavára!

2. Ha az orvos azt tanácsolná neked, hogy lopj 10 pengőt, megtennéd-e ezt? Nem! Miért nem? Mert *bűn*! Nos, tudd meg, hogy amit neked a lelkiismeretlen orvos tanácsol, az *bűn*!

3. Sok új sírhantot ásnak a temetőben. Az új sírhantok alatt sok fiatal asszony nyugszik. És ugyan mi az oka korai haláluknak? A doktor úr, ha őszinte akar lenni, megmondja majd, hogy az asszonyok nem annyira gyermekszülésben, mint inkább a magzatelhajtás következtében lelik korai halálukat.

2. Ellenvetés. „*De kérem! Életembe kerül!*”

Felelet. 1. Isten az élet és a halál ura. Ha elveszi életedet, te gyermekednek vértanuja leszel. Az élet Úra mondja: „Senki-nek sincs nagyobb szeretete, mint annak, aki életét adja felebarátjáért!” S vajjon miért ne áldozhatná fel életét az édesanya

gyermekéért? Isten lesz az ő végtelen jutalma.

2. Megengedem, hogy manapság a nőnem, főleg a városokban gyengébb, mint annak előtte, vagy mint faluhelyen. De kérdem, ki az oka eme szervezeti elsatnyulásnak és megromcsolt testnek? Leányok, asszonyok magukra vessenek, mert sokszor a túlhajtott sport és divat, a korai bűnös élet, idéz elő ily nyomorúságos testet.

3. A gyors halált az asszonyok, szülésznők és tapasztalatlan, — hogy ne mondjam — rosszlelkű orvosok néha túlgyorsan elképzelik maguk előtt. De százszor csalódtak, mert a megjósolt halál nem következett be. Néha úgy gondolták, hogy bele kell avatkozniok a természet rendjébe, de vártak és a gordiusi csomó magától megoldódott, a gyermek szerencsésen megszületett és az édesanya is életben maradt.

3. Ellenvetés. „*Ahol nincs lélek, ott nincs vétek!*“

Felelet. 1. Nincs vétek? Mi a vétek? Isten akaratának szándékos megszegése. Isten *akarja*, hogy a szülők gyermeket neveljenek a mennyország számára; ők meg *nem akarják!* — Aki ellenkezik az Isten akaratával, az vétkezik, tehát itt a vétek.

2. Nincs vétek? A bimbóban megvan az

egész rózsza és aki a bimbót széttiporja, az a rózsát teszi tönkre.

3. Egy gazda kiküldi béresét, hogy menjen búzát vetni a földjére. A béres kimegy és szétszórja a búzát a temető árkába. Mit fog tenni a gazda béresével? A pokolba kergeti. — Akinek füle van a hallásra, hallja meg, és akinek esze van a megértésre, az értse meg!

4. Ellenvetés. „Nagy a szegénység!”

Felelet. 1. Nem tagadom! De Istennek legyen hála, amennyire én tudom, eddig az igazi, becsületes és lelkiismeretes szegényeknél nem, vagy alig volt baj. Csodálatos dolog, hogy ép a legszegényebbnek van a legtöbb gyermeke. És még csodálatosabb, hogy nap-nap után azért mindegyiknek jut egy karaj kenyér és a hozzávaló. A becsületes, vallásos szegény asszony nem bánja, ha szoknyájának minden ráncába is akaszkodik egy-egy gyerek. Ha annak a szegény béresnek, annak a szegény bányamunkásnak megmondták volna, hogy egyszer hat-nyolc gyermeknek lesz az édesapja, talán kétségbeesett volna. Úgy, mint a két ujjam, semmi nélkül kerültek össze és most mégis megvan, ami az élethez szükséges. Megisméltódott az Elizeus idejében történt csoda, a liszt a szakajtóból, az olaj a korsóból soha ki nem fogyott.

Jól emlékszem, — a háború alatt történt,

— vagy 400 *erdélyi menekült* Borszék vidékéről *Nagyszombatba* jött. A polgári iskolában nyertek elhelyezést. Egy-egy osztályban 4—5 család lakott. Mit mentett meg? — kérdezem az egyik asszonytól. — Éjnek idején törtek ránk az oláhok, csak nyolc gyermekemet tudtam megmenteni. A legkisebb a karomon, a másik a kezemen, a harmadik a szoknyámba kapaszkodott, a többit meg magam előtt hajtottam. — És még mit hoztak magukkal? — kérdezem. — Más semmit! — Mondja meg jó Asszonyom, két hónap óta vannak Önök az úton, volt-e csak egy nap is, amidőn gyermekeinek nem tudott ennivalót adni? — Istennek hála — ilyen napunk — mondta könnyes szemmel a jó asszony — még sosem volt.

A régi magyarok azt tartották: „Ha ad az Isten báránykát, ad majd legelőt is!” — Jól mondták. Az Isten kézzelfoghatólag megsegíti a Benne bízókat.

2. Nagy a szegénység? — Igenis nagy, sőt kétségbeejtő. És ép ezért nem tudom megérteni, hogy a vendéglők, színházak, mozik, báltermek és éjjeli mulatók telve vannak emberekkel. Nem tudom megérteni, hogyan jut sok embernek pénze borra, kártyára, feles szórakozásra, hogyan képesek sokszor édesanyák és a lányok annyit köl-

teni puccra, flancra, parádéra, selyem ruhára, selyem kendőre, illat- és szépítőszerekre!

— Vannak, akik havi 100—120 pengőből ötöd-hatod magukkal megélnék, sőt olyan is akad, aki hatodmagával havi 80 pengő keresetéből tengődik. Hogy hogyan tudnak ebből megélni, az előttem is rejtély. De vannak viszont ezerholdasok, 500—600 pengős havi fizetésűek, de gyermekük talán csak egy van. Ha ők maguk ennek okai, akkor nekik kell félni az Istentől, mert mégis csak különös, kosztümökre, hangversenyekre, pazar bútorokra, fürdőkre, fényűző utazásokra, jól táplált kiskutyákra és macskákra telik, de egy második gyermekre már nem!!!

3. Nagy a szegénység? Értem, de nem visszataszító, undorító, hogy egy elkényeztetett gyermekre többet költenek, mint mások két, három gyermekre! Ha nem dédelgetnék, öltöztetnék azt az egyet annyira, hát akkor talán a szükségést még elő lehetne teremteni egy kis testvér számára is!

4. Nagy a szegénység! Igen! Elhiszem, nem vonom kétségbe. De a legnagyobb szegénység az *Isten iránti bizalomban* mutatkozik. Az emberek — úgy gondolják — hogy egyesegyedül *nekik* kell előteremteni mindent, amire a gyermek rászorul. Az isteni Gondviselést teljesen kikapcsolják az élet-

ből, kihagyják számításaik köréből. Pedig az Isten, aki gondoskodik a mezőnek virágairól, a fákon éneklő égi madarokról, az gondoskodik a halhatatlan lélekkel felruházott kis gyermekekről is. — Egy szegény falusi tanítót ismerek, aki 11 gyermeket nevelt: hat leányt és öt fiút. Kettő a gyermekek közül meghalt; a többiek élnek. Ezekből öt lett tanítónő, egy fiú gyári tisztviselő, a második titkos rendőr, a harmadik orvos, a negyedik pap lett közülök.

5. Ellenvetés. „*De bocsánatot kérek, a társadalom ma oly igényeket támaszt az emberrel szemben, hogy több gyermekkel nem lehet existálni!*”

Felelet. 1. A társadalmi igények előtt, mint a legalázatosabb szolgáló, földig hajolnak az emberek, de Jézus Krisztussal, aki egyszer, az ítélet napján számon kéri tőlük a beléjük helyezett talentumokat, nem törődnek.

2. — Valóban érthető, ha *Stolz Albán*, a jeles német író arra a gondolatra jutott: jobb lenne némely családnál kutyának, macskának vagy lábasjóságnak lenni, mint gyermeknek születni! Ha egy okatlan jószág jön a világra — annak bezzeg megörülnek, de ha egy gyermek jön a világra, — azt már nem tekintik *Isten áldásának!*

6. Ellenvetés. „*De kérem, az embert ki-nevetik, kicsúfolják!*”

Felelet. 1. Tudjátok, hogy kik teszik ezt? Azok, akik maguk is egész nyakig belegázoltak a bűnbe. Pudvás fának nincs gyümölcse. Bűntársakat keresnek, hogy könnyebben elviseljék lelkük terhét.

Gúnyolódnak sokszor a hirhedt angyalcsinálók, hogy keresetük legyen; a magtalan kakukasszonyok, akik nem szültek, talán csak vetéltek; sokszor az öregasszonyok fiatal asszonyleányaik felett, helyett, hogy fiatalkori bűneikért hamuban és szőrzsákban vezekelnének és penitenciát tartanának. Korhadtt, szüette fák ezek a magyar család erdejében, csak tűzrevaló ocsút képeznek a tiszta magyar búza között.

2. A termékenység *nem bűn!* Ismertem egy édesanyát, aki 31 éves volt, midőn meghalt és hét gyermeknek volt az anyja. Ha tett volna valamit gyermeke ellen, akkor sem az egyik, sem a másik nem tehetett volna semmit Isten dicsőségére, a magyar nép javára. Ha valami jót tudok tenni, — hisz édesanyámról van szó, — azt Isten után neki köszönöm és minden jóért, amit teszek, Istentől ő is jutalmat nyer fönt az égben.

3. Szép a virágos fa. Aki látja, örömét találja benne. Szép és kedves Isten előtt az

az édesanya, akinek sok virága és sok gyümölcse van. Az Isten e szép fában és a fa gyümölcseiben örömet, gyönyörét leli és azért ezt a fát a siralomvölgyéből előbb-utóbb átülteti a mennyei paradicsomba. — Úgy van ez, amint szent Pál mondja: „Az anyák pedig üdvözülnek gyermekeknek életadása által.”

A virágtalan, gyümölcstelen, száraz fa, nem tetszik senkinek. Gyümölcstelen a fa azért, mert néha maga rázza le virágait, máskor meg azért, mert a kertész bűnös szándékkal végzi körülötte a munkáját. A száraz fa, amelyet akarattal szárítottak ki, amelynek nincs lombja, virága, gyümölcse, az kivágatják és a külső sötétségre vettetik.

4. Szerencsétlen, bűnös szülők! Tartsatok bűnbánatot, amíg nem késő! Eljön számotokra a nap, amelyen majd betegen feksztök szobátokban és nem lesz, aki nektek egy pohár vizet adjon, aki fejetek alatt a párnát megigazítaná, aki érettetek halálotok után csak egy Üdvözlégy Máriát is mondjon, koporsótok felett egy őszinte könnyet hullasson, vagy sírotra csak egy virág-szálat is tűzzön!

5. De lesz utolsó ítélet, lesz számonkérés! „Adj számot sáfárságodról!” (Lk. 16, 2.) — Hallja a férfi, de mit fog felelni? Ha tudva, akarva vétkezett egy életen át, mennyire

fog félni, hogy az eltékozolt talentumok miatt Isten ajkáról fogja hallani: „megkötözvén kezeit és lábait, vessétek őt a külső sötétségre.” (Mt. 22, 13.)

„Adj számot sáfárkodásodról!” — Hallja az asszony és mit fog felelni? Mit, ha helyette a temetőárkából, a kertek aljából hangzanék fel gyermekek síri, vádló hangja?

Isten óvja szegény hazánkat e nemzetgyilkos büntől!

Akik vétkeztek, szálljanak magukba. Akiknek nem ingük, ne vegyék magukra. Aki bűnös, gyónja meg vétkét, hogy ne gyötörje őt lelkiismerete a halálos ágyon és az édes Üdvözítő ne legyen kénytelen őt örökre elítélni. „Élek én, úgy mond az Úr Isten, nem akarom az istentelen halálát, hanem, hogy megtérjen és éljen.” (Ezek. 33, 11.) Ha az istentelen bűnbánatot tart minden bűneiről, melyet cselekedett és megőrzi minden parancsomat, élvén él, és nem hal meg.” (Ezek. 18, 21.)

Tudom, kemény igazságokat tettem szóvá, de a legnagyobb óvatossággal és a halhatatlan lelkek iránti szeretetből mondtam, amit mondtam.

Katolikus magyar Testvéreim! Tatárdúlás, törökjárás után országunk lakossága vagy 1¹/₂ (egy és egy fél) milliónyira csappant. Hogy országunk megerősödött, naggyá lett,

ezt nagyrészt a lelkiismeretes és becsületes keresztény magyar anyáinknak köszönhetjük. Ha azt akarjuk, hogy országunk ismét naggyá, hatalmassá, széppé legyen, akkor *szeretetből a gyermek iránt* vegyük fel a küzdelmet a nemzetgyilkos bűn ellen. Jézus, az isteni gyermekbarát fog bennünket megáldani tettünkért. „Amit egynek a legkisebb atyám-fiai közül cselekedtetek, nekem cselekedtétek!” (Mt. 25, 40.)

VIII. MIT KÖSZÖNÜNK A NÁZÁRETI SZENT CSALÁDNAK?

Keresztény világban élünk. A világ minden rosszságának ellenére, a keresztény gondolkodás lett észrevétlenül is úrrá a társadalomban, szent hitünk tanai befolyásolják tetteinket, a keresztény elvek irányítják akaratainkat. Alig tudjuk elképzelni, hogy egyszer mily más állapotok is voltak a világon.

XIII. Leo pápa az 1880-ban, február 10-én kiadott körlevelében, amelyre *XI. Pius pápa* annyiszor utal, így szól: „Szinte hihetetlennek tűnik, hogy mily romlásnak és züllésnek indult a házasság a pogány világban. Ki volt szolgáltatva a téves nézetek vészes hullámainak és a leggyalázatosabb szenvedélyeknek szolgált alkalmul.” A *férfi* megszűnt a családnak feje, gondozója, példaképe lenni, közönséges zsarnok volt. A *nő* elvesztette méltóságát mint feleség, férjének kénye-kedvére odavetve, rabszolganője volt. A *gyermekkel* nem törődtek, elhanyagolták, sokszor bántalmazták.

Vessünk egy röpke pillantást először a pogány, és azután a keresztény családra és rögtön meg fogjuk érteni, hogy *mit is köszönünk mi a názáreti szent Családnak?*

I. A CSALÁDAPA.

1. A *pogány világban* az *édesapa* fogalma ismeretlen volt. Az apát se édesnek, se apának nem lehetett mondani, mert az a családnak korlátlan ura, kegyetlen zsarnoka volt ostorral, gyilokkal a kezében. A rómaiaknál és a nagyműveltségű görögöknél a férfi *feleségét* bármely pillanatban ellökhette, vagy eladhatta, vagy el is ajándékozhatta. *Solon* törvénye szerint leszakították az anya szívéből a *csecsemőt*, oda tették az apa lába elé, ha felemelte, élhetett; ha elfordította fejét vagy megrúgta, vesznie kellett. *Rabszolgái* nem értek annyit előtte, mint az okatlan állatok.

2. Jézus egy szűk családi körben megjelent a világon. Egy ácsmesterben nevelőatyját tisztelte, szerette és annak engedelmeskedett. Értésére adta a világnak, hogy a családban az *édesanya* a mennyei Atyának képviselője és ép azért, annak „igaz férfiúnak” kell lenni, aki az Istent ismeri és törvényeit megtartja. Ebből következik, hogy az ilyen szeretettel törődik és foglalkozik fele-

ségével, gyermekeivel és emberségesen bánik alattvalóival.

Szent Józsefben egy eszményi édesatyának a képét látjuk. Ott látjuk őt mindenkor Szűz Máriával és a kis Jézussal együtt. Együtt vannak Betlehemben, Egyiptomban, Názáretben. Együtt az üldözés és a béke napjaiban. Ő gondoskodik a lakásról és Heródesssel szemben a védelemről. Felmegy évenként háromszor a jeruzsálemi templomba, de otthon is imádkozik és dolgozik.

3. Ahol ma az édesapák katolikus eszméitől vannak áthatva, ott a régi pogány elfogásnak és kegyetlenkedésnek teljesen nyoma veszett.

Franciaországban az angoulême-i temetőben egy sírkő áll a következő rövid felirattal: „Egy tetőtől talpig keresztény katoná.” *Paqueron ezredesnek* a sírja, ki 1863-ban halt meg. Életrajzát a püspöke írta meg. Vasárnapra szóló napirendje így szól: Reggel 7 órakor kimegyek a temetőbe feleségem sírjához. Azután elmegyek szentmisére és meghallgatom a prédikációt. A reggeli után foglalkozom gyermekeimmel, a katekizmusból és a bibliából magyarázok. Ebéd előtt látogatásokat teszek. Délután nem mulasztom el a vecsernyét. Estefelé visszavonulok szobámba, átgondolom az elmúlt hetet és készülök a jövő hétre.” Ez nem egy szerze-

tesnek, hanem egy ezredesnek volt napi-rendje! Mikor ez a katona ember a halálos ágyra került, e szavakkal ajkán lehelte ki lelkét: „Jézus, Mária, Szent József.” Homloka köré az Isten a szentségnek sugárkoronáját fonja.

De nézzük, mit köszönünk még tovább a szent Családnak?

II. A CSALÁDANYA.

1. A *pogány világban* nem volt nyomorúságosabb, szánsalomraméltóbb teremtmény a nőnél.

a) A törvény szerint *Babiloniában, Assziriában, Föniciában, Perzsiában, Libiában, Tráciában* az asszony férjének rabszolgánője volt. A soknejűség mindenkor lealázó volt az asszonyra nézve. Ha az ember kicsapongó volt, a törvény nem büntette; ha az asszony feledkezett meg magáról, halállal lakolt. E néptörzseknél az asszonynak kellett végezni a házi és mezei munkát, de nem volt megengedve, hogy egy asztalnál egyék férjével. Örökösödési joga a legritkább esetben volt, de sokszor azt nem is vehette igénybe, mert akárhány országban a férjnek halála után neki is meg kellett halnia.

b) Az *indiai népeknél* sajnos még ma is úgy van, ha meghal a férj, hulláját elégetik

és az asszonynak rá kell vetni magát az égő máglyára, hogy szörnyű halála után férjének a másvilágon is szolgáljon.

c) A görögök az asszonyt szükséges rossznak tekintették. Plátó szerint csak az volt a rendeltetésük, hogy a sötétségben, a nyomorban éljenek. Euripides görög bölcs azt az óhaját fejezte ki, bár meg lehetne az emberiség az asszony nélkül és ne kellene e „pestist” a lakásokba beengedni. De hagyjuk e rettenetes kiszólásokat.

d) Sehol nagyobb kárt nem szenvedett a nőnek tekintélye, mint a római birodalomban. Minél gazdagabbak, fényűzőbbek lettek az életben, annál lazábbak voltak erkölcsükben. A férj rendelkezett felesége élete és halála fölött. A legkisebb ok is elég volt arra, hogy elváljanak. A rómaiak legnagyobb szónoka Ciceró, midőn az első feleségének, Terrentiának a vagyonát eltékozolta, a gazdag Publiát vette el feleségül. De mikor aztán ennek a vagyonát is elverte, ekkor elvált ettől is.

2. Ma azt látjuk, hogy a nő férjének oldalán, mint feleség él. Férjének nevében, előjogaiban, társadalmi állásában osztozkozik és férje tekintélyének, méltóságának a fényében ő is részesedik. Az ő hivatása, hogy férjét erényei által Istenhez vezesse és gyermekeinek szívébe az erény virágait

ültesse. A keresztény anya minden jónak, tiszteletreméltónak, kedvességnek összoglalata. Az anyai szeretet oly csodálatos, oly mély, oly Isten szíve szerinti, hogy mi azt az emberi szeretet legfelsőbb fokának tekintjük. Ezt a fokot elhagyva, az isteni szeretet kezdődik. Maga a jóságos Isten, ha azt akarja elérni, hogy nekünk némi fogalmunk legyen az ő végtelen szeretetéről, azt mondja, hogy bennünket jobban szeret, mint az édesanya.

3. Hogy ma a nő, az édesanya a családban, a társadalomban, az egyházban a tiszteletnek tárgya és ily becsületnek örvend, ugyan kinek köszönhetjük? Kinek köszönjük, hogy a férj a nőnek nem zsarnoka, hanem oltalmazója, gondviselője?

Menjünk Názáretbe. Ott egy édesanyát látunk, akit a *mennyei Atya* az összes asszonyok között kitüntetett azáltal, hogy szent Fia anyjának őt szemelte ki. A *Fiú-Isten* édesanyjának szólította és vele maradt hosszú 30 évig. Az *Egyház* a legszentebb Szűz és Anyaként tiszteli és minden leány és asszony szeme elé ragyogó példaként állítja. Benne Isten legkedvesebb leányát ismerjük fel, de a gondos háziasszonyt is, aki szépen, tisztán, rendben tartja házatáját, aki gondot fordít arra, hogy a család tagjai semmiben hiányt ne szenvedjenek, hogy a ruhanemű minden-

kor kifogástalan legyen, az ebéd, meg a vacsora is pontos időre elkészüljön. Volt dolga a jóságos Szűzanyának, de mindenkor szívesen és örömmel végezte.

Öröm, boldogság és örök hála töltse el a jó asszonyok szívét, ha látják, hogy mily megbecsülésben részesül ma az asszony Isten, az Egyház és a világ részéről. De sajnálják és józanítsák ki azon nőket, akik megfélekezve magas méltóságukról, a hitvány erkölcs-telen divat és viselkedés által ismét odavetik magukat a szenvedélyek játéktárgyául. Ezek életükkel öntudatlanul is azon fáradoznak, hogy régi, pogány, megvetett sorsukra süllyedjenek. Korbácsot érdemelnének!

Ha tudni akarjuk, hogy mit köszönünk a szent Családnak, vessünk még egy pillantást a gyermekekre.

III. A GYERMEK.

1. A *pogány világban* az ördög minden követ megmozdított, hogy a gyermek testét, lelkét hatalmába kerítse. Az a nézet kapott lábra sok népnél, hogy az isteneknek haragját egyedül a gyermekek vére, halála tudja lecsillapítani. Azért számos esetet beszél el a történelem, hogy a szülők maguk *Moloch* izzó karjaiba dobták gyermekeiket, máskor darabokra vagdalták, sziklákhöz vágták, vagy halálra ostorozták.

A kartágóiak Siciliában ért vereségük után a legelőkelőbb szülők 200 gyermekét dobták a tűzbe, hogy a bálvány haragját kiengeszteljék. Ők maguk kiáltoztak, énekeltek, ordítottak, hogy az ártatlan áldozatok keserves sírását, szívettépő jajveszékelését ne hallják.

A nagyhírű görögök a lányok nevelésével éppen nem törődtek. Teljes tudatlanságban hagyták őket felnőni és jellemző hibájuk az iszákosság és az ezt követő bűnök voltak.

A római világbirodalom legnagyobb városaiban meghatározott helyek voltak, ahová ama gyermekeket dobhatták a szülők, akiknek nevelésével nem akartak foglalkozni.

2. *Ma* hitünk, vallásunk azt tanítja, hogy *a gyermek* Isten ajándéka, Krisztus testvére, angyaloknak játszótársa. Hitünk, vallásunk az édes szülőknek lelkükre köti, hogy gyermekeikre vigyázzanak, mert azok Istennek kedvencei, a mennyországnak örökösei, Krisztus vérének szerzeményei, az emberiségnek virágai, a szebb és jobb jövőnek édes reményei. Hitünk, vallásunk figyelmeztet bennünket a nagy jutalomra, amelyet Jézus ígért: „Aki befogad egy ilyen kisdedet az én nevemben, engem fogad be.” (Mt. 18, 5.)

Mily csodálatos visszhangra talált e krisztusi szó milliók szívében! Nagy és szent

férfiak és nők a gyermekek megmentésének, nevelésének szentelték életüket, minden tehetségüket. Mily páratlan munkát végeznek a nevelés terén *szent Benedek, Kalazanti szent József, szent Norbert, szent Bernát, és szent Ignác* fiai? A női szentek közül mily áldásos működést fejtettek ki a gyermeknevelésben *szent Orsolya* rend tagjai, *szent Barat Magdolna Zsófia, Ward Mária* az *Isteni Szeretet*, vagy *Páli Szent Vince* leányai? Ezer és ezer iskola, nevelőintézet, árvaház kapuja nyílt meg az ifjúság számára, ahol önfeláldozó nevelők és tanítók mindent megtesznek a gyermek boldogulásáért, lelkének megmentéseért. A gyermek, úgy a fiú, mint a leány a szülőknek szemefénye, legfőbb gondja, legdrágább kincse, akiért minden áldozatot meg tudnak hozni.

3. És kinek köszöni a gyermek, hogy ma a szeretetnek a tárgya? hogy ma szülők, nevelők, az egész társadalom boldogulásukra, felsegélyezésükre gondol? *Názáretre* esik tekintetünk. Jézus egy segélyre szoruló gyermek alakjában jött a világra. Mint gyermek imádkozik, engedelmeskedik. Később szíve szeretetétől hajtva így szólt: „Engedjétek hozzám a kisdedeket, mert ilyeneké a mennyeknek országa.”

Keresztény légkörben élünk! Most már tudjuk, hogy kinek köszönjük, hogy apa, anya,

gyermek szeretettel, békében élhet itt a földön. Krisztusnak 30 évi tartózkodása a szent Családban meghozta a világ számára az üdvös eredményt, megváltoztatta a föld színét. Örök hála neked szent Család: Jézus, Mária, Szent József.

IX. JÉZUS SZIVE A CSALÁDBAN.

1848-ban a francia forradalom napjaiban történt. Páris utcáin egy *Guerry* nevű pap vitte a legméltóságosabb Oltáriszentséget egy haldoklóhoz. A beteg a világhírű tudós, író és politikus *Chateaubriand* volt. Az utcákon csöcselék és fegyveres katonák rohannak, ágyúk dübörögnek s dörögnek és a vészharangok konganak. Midőn a pap belépett a szobába, a haldokló felült betegágyán, értelmes tekintetét a szentségre veti, összekulcsolt kezekkel, egyre erősödő hangon így szólt: „Uram Istenem! Lent a népek tépik egymást. Királyok hullanak a porba és többé nem térnek vissza. De Te, Uram Istenem, nem esel el! Te a világ Üdvözítője, Megváltója vagy, Téged nem fognak trónodtól megfosztani soha!”

Bár ez így igaz, amint a nagynevű ember mondta, azért nem tagadható, hogy a világ a *multban* és a *jelenben* mindent megtesz, hogy Krisztust trónjától megfosssa. Mi meg, kik Krisztust szeretjük, mindent megteszünk, hogy Krisztust trónra emeljük.

I. A világ mindent megtesz, hogy Krisztust trónjától megfossa.

1. Még a *háború előtt* Olaszországban a „Vendetta” — nevű szabadkőműves páholy egy körlevelet intézett a hárompontos testvérekhez, amelyben pokoli gonoszságú tervét közli. A levél értelmében, mindannyian azon legyenek, hogy a családapát elidegenítsék a családtól. „Alakítsatok mindenféle egyesületeket, tornaklubokat, dalárdákat, rendezettek ünnepélyeket, színházakat, bálakat, estélyeket és kirándulásokat, hogy így aláássátok a család jólétét és boldogságát. A napi kereset nem lesz többé elég a kiadásokra. A családban kész a békétlenség. És ha ez megvan, hívjátok a családapákat a páholyokba és vázoljátok azt, mint „az utolsó mentőeszközt a nyomorban”. Ez a marxi elnyomórítási elmélet olasz kiadásban! De nem lehet tagadni, hogy céltudatosan gondolkoznak és cselekszenek. Ha egyszer ugyanis a családapa bent van a páholyban, akkor náluk ép úgy, mint csatlósaiknál, a szociáldemokratáknál: a vallás magánügy, nekik a laikus iskola és laikus morál kell, a keresztnek az iskolában többé nincs helye, röviden Krisztust trónjától megfosztják!

2. Csak vissza kell gondolnunk arra a 131 napra, amelyen a vörösök nálunk uralkodtak, midőn ártatlan gyermekek elájultak az

erkölcstelen képek láttára, melyeket nekik mozikban mutattak. Csak egy pillantást kell vetnünk Szovjetországra, ahol egy évben, ha úgy tetszik 10—12-szer lehet feleséget csereberélni, ahol apró gyermekek a legundokabb nemi betegségekkel vannak megfertőzve s máris tudjuk, hogy az ördög mindent megtesz, hogy Krisztust trónjától megfossza.

3. De talán nem is kell nekünk több év előtti időkbe, messze Oroszországba mennünk, hogy lássuk a pokoli hatalmak sikeres munkáját a családok széttölesztése, Krisztustól való elszakítása körül.

Nézzünk be ma egy úri és aztán egy szegény családba.

a) Megragadják figyelmünket a gyönyörű butorok, hatalmas karosszékek, tükrös szekrények, drága szőnyegek, festmények. A meztelen, antik szobrok társaságában egy szentképnek nincs helye, sem a szenteltvíznek, de még a feszületnek sem. Ott hevernek a nagyszoba asztalán a szennyes heti képeslapok, a Színházi Élet, Délibáb, mindenfajta Magazinok és a többi zsidó, liberális és kálvinista ujságok. A házikönyvtárban egymás mellett terpeszkednek, mint egy hizlaldában a kocák, a lelket-erkölcsöt mértelmező piszkos regények.

Van-e béke, boldogság az ilyen családi

otthonban? A családtagokat legfeljebb délben lehet együtt találni. Mintha egy szállodának a vendégei jönnének ebédre. Finomaknak látszanak, amíg nem szólnak. Csakhamar, ha egyáltalán beszélnek, olyan hangnemben szólnak egymáshoz, mintha egymás ellenségei volnának. Alig várják a délutáni időt, hogy mindegyik a maga társaskörét keresse föl, ahol aztán mindegyik jól érzi magát. A családapa a kaszinóba, vagy a füstös kávéházba siet, hogy eleinte a kártyaasztal mellett, később másutt szórakozzék. Az asszony üres látogatásaival, sokszor bűnös, nem megfelelő társaságban veri agyon idejét. A lányok, — magától értetődik, — otthon rémisztően unatkoznak, azért néhány henyélő barátnőjük társaságába sietnek, akikhez a későbbi órákban szellemes fiúk csatlakoznak. A fiúknak sincs persze otthon maradásuk, a higanyhoz hasonlóan ők mindig csak futni szeretnének.

A vallásos életnek szép megnyilatkozása, az asztali áldás, mely még nemrégén egy keresztvetésre zsugorodott össze, az utóbbi időben elmaradt. Az esti ima, a pénteki böjt, a vasárnap megszentelése szinte észrevétlenül eltűnt. Nagy Chateaubriand, te egy forradalmi kornak voltál gyermeke és azt hitted, Krisztust nem fogják detronizálni! De veled szemben kénytelen vagyok azt

mondani, hogy Krisztus már is trónját vesz-tette a modern keresztény családban.

b) No de talán a szegények jobban bán-nak vele! Hisz Ő szegényen jött a világra, szegénységben élt, szegényeknek hirdette az evangéliumot. Befogadják-e ma az „övéi”? Ha belépek a szegények lakásába, szomorú szívvel látom, hogy itt minden halomra van zsúfolva, egymás tetején a sok lim-lom, kényelemről itt valóban nincs szó. Hogy hogyan férnek el öten-hatan és még több-ben e szellőzetlen, piszkos szobában, igaz-ság szerint sötét odut kellett volna mon-danom, hogy hol főznek, hol alszanak az emberek, az szinte talány előttem. Napi-renden a zúgolódás, káromkodás, az isten-telenség, a részegeskedés, a sok ocsmány beszéd. Nem csodálom, ha mindenki szaba-dulni kíván e szellőzetlen, barátságtalan kamrából és a moziba, a korcsmába, legjobb esetben a sportpályára törekszik. Egy pár öreg, poros, vásári szentkép, törött üveg alatt, dísztelenkedik a falon. A régi lakás-ban egy csonka fészület is volt még, az öreg mama imádkozott valamikor hozzá, de ma az sincs már. Az „új lakásban” már nem akarták a falra szögezni. Az övéi közé jött, de „nem kapott helyet a szálláson”. (Lk. 2, 7.) Krisztust trónjától megfosztották!

És vajjon boldogabbak-e Krisztus nélkül

ma az emberek, mint régente voltak, amikor még legalább a családokban a vallásosság szelleme uralkodott? . . . Csak egy pillantást kell vetnünk még a családok erkölcsi állapotára, a vad- és polgári házasságban élők nagy számára, a házasságtörésekre, a válásokra, a törvénytelen és meg nem született gyermekek hadseregére, az öngyilkosok és eltűntek nap-nap után kiáltozó listájára és mi máris tudjuk, hogy Krisztus nélkül nincs boldogság!

II. Milyen más lenne az élet, ha ismét Jézus lenne a család ura, ha szívének jósa, megértő szeretete éltetné a család minden tagját! *Menjünk egy kis körútra és nézzünk be néhány családba, ahol Jézus Szíve erényei virágoztak, szeretete élt és uralkodott.*

1. Mily szép lehetett az élet a *názáreti házban!*

Jézusra irányult Szűz Mária és Szent József szeme.

a) Jézussal *imádkoztak*. De talán nem is szükséges erről írnom, hisz mi el sem tudjuk gondolni a szent Családot imádság nélkül. Amit az isteni Üdvözítő nyilvános életében tett, azt megtette csöndes, elvonult életében is. Ő maga mondotta valamikor: „Amikor imádkozol, menj be kamrádba és ajtód betéve, imádkozzál Atyádhoz a rejtek-

ben." (Máté 6, 6.) Így cselekedett a szent Család. Ő maga hirdette: „mindenkor kell imádkozni és abba bele nem fáradni." (Lk. 18, 1.) Az evangélium nem is egyszer megírja róla, hogy „az egész éjszakát imádságban tölté vala". (Lk. 6, 12.) Ki a megmondhatója, hány éjszakát virrasztott át imádságban Názáretben? És oly szépen imádkozott, hogy később az apostoloknak is kedvük kerekedett az imádságra és alázatos szívvel kérték: „Uram, taníts bennünket imádkozni!" (Lk. 11, 1.) És megtanította őket a Miatyánkra.

b) Jézussal *dolgoztak*. Szűz Mária és Szent József szemei rajta nyugodtak. Ő majd Szűz Máriának, majd Szent Józsefnek segített. A mindennapi munkát kiemelte megalázó voltából és megszentelte. Az ember a munkára született. De az ember húzódik különösen a közönséges munkától és hogy ne húzódjék, ezért vállalta magára a munkát és az Istenfia mint ács dolgozott. — Dolgozott, hogy mindenben hozzánk hasonló legyen. „Arcod verejtékében eszed kenyeredet!" szölt valamikor az Úr. És ő, szószeros értelemben, arca verítékében ette kenyerét. Dolgozott a jó példaadás végett is. Amit tett, azt jól tette. „Mindent jól cselekedett." (Márk 7, 37.) Amit tett, készségesen tette, zúgolódás nélkül, Isten akaratában megnyugodva.

Amit tett, azt jószándékkal megszentelte. Így a munka és az imádság nem ment egymás rovására. Dolgozott, de imádságát nem hagyta; imádkozott, de munkáját el nem hanyagolta.

c) Mily üdvös lenne, ha ez a szellem uralkodnék a mi családukban!

Egy *északamerikai püspök* beszélt, hogy midőn egyízben hivatalos körútját végezte egyházmegyéjében, egy olyan indián-telepre akadt, hol a házak látszólag a legnagyobb rendetlenségben álltak. Kérdezősködött, mi az oka ennek? És elmondták, hogy a barangoláshoz szokott indiánok csak úgy álltak rá a letelepedésre, ha megengedik nekik, hogy minden gunyhójuknak kijárata a templomra nyíljon. E cselekedet az indiánoknak vallásos lelkiületéről tanuskodik. *Imádkozva, dolgozva* az Úr Jézus lakására akartak nézni. Így ültették át a mindennapi életükbe azt, amit Szent József és Szűz Mária Názáretben tett. De így kellene nekünk is cselekednünk. Jézus Szíve előtt játszódjék le életünk imádkozva, dolgozva.

De sokan azt mondják, hogy szívesen dolgoznának, de nem tudják hol és mit? — nem tudnak elhelyezkedni! A kormánynak, határozottan kötelessége munkaalkalmakról gondoskodni. Igaz, sokat tett már az állam, de többet tehetne! Egyes üzemek-

ben az emberek *túl vannak terhelve*; és vannak olyanok is, akik 2—3 s még több helyről húznak fizetést. Jóakarattal és okos szigorral lehetne segíteni!

Dolgozzunk! És akik akarnak dolgozni, azok találnak is munkát: csak ne válogassanak. Példákat hozok fel: mérnökök mint napszámosok dolgoznak az építkezéseknél, orvosok mint sofförök keresik meg kenyerüket, tanítónők szállodákban takarítanak, folyosókat mosnak, diplomás emberek mint ügynökök házalnak.

A názáreti ház hirdeti: „*Ora et labora!*” *Imádkozzál és dolgozzál!* A latin közmondás ezt így egészítette ki: „et dabit tibi Deus omnia bona”: *Isten fizet, jóval szolgál!*

Amilyen szép volt az élet Názáretben, nem lehetne ilyen szép minden családban?

2. Milyen szép lehetett az élet *Zakeus* házában!

Azelőtt, mi türés-tagadás, *Zakeus* nagyon közönséges, kapzsi, csaló zsidó vámos volt. Bérbevette a rómaiaktól a vámot és azután úgy, ahogy tudta, nyúzta-zsarolta az utasok-atvásárosokat! Ebben nem volt jobb a többinél, mert hisz ő a vámosok feje és gazdag ember volt.

Hírét veszi egy napon *Zakeus*, hogy a názáreti Jézus, aki annyi sok szegényen,

beteg, sántán, vakon segített, az úton közeledik. Elhatározta, hogy most ő is megnézi Jézust. Azért siet, fut, fölmászik egy fára s egy szem, hogy Jézust meglássa. Az Úr odaér s így szól: „Zakeus, szállj le hamar, ma a te házában kell maradnom!” És Zakeus sietve leszáll, futott, hogy otthonát úgy-ahogy rendbehozza.

Az isteni Üdvözítőn csodálkoznak a seregek és zúgolódnak a farizeusok, hogy egy ilyen bűnös házába betér. Jézus a gáncskodókkal nem törődve, belép a vámos házába. Zakeus meghatva Jézus nagy jóságától, leereszkedő szeretetétől, lábaihoz borul és így szól: „Uram, íme vagyonom felét a szegényeknek adom és ha valakit valamiben megcsaltam, négyannyit adok vissza helyette.” Mondá neki Jézus: *Ma üdvössége lett e háznak!* Az Emberfia azért jött, hogy keresse és üdvöztse, ami elveszett. (Lk. 19, 1.)

Mily boldogok lehettek a szegények, akiknek Zakeus vagyona felét és a károsultak, akiknek négy annyit adott vissza, mint amennyit Zakeus elcsalt tőlük. De mily boldog lehetett maga Zakeus és egész családja, hogy bűnét jóvátehetette, hogy az Úr Jézus nála szállt meg és kegyelmével elhalmozta!

Nem lehetne-e ezt a békét s boldogságot minden családban megteremteni? Ha Jézus köztünk lenne, akkor nem lenne többé civó-

dás, békétlenség, akkor egymás iránt türelemmel és szeretettel viseltetnének, akkor férj, feleség egymás iránt elnézéssel és hűséggel, gyermekek szüleik iránt tisztelettel és engedelmességgel lennének. Minden erény a legszebben virágoznék.

3. Mily szép volt az élet *Betániában!*

Három jó testvér: Mária, Márta és Lázár élt itt a legnagyobb szeretetben, a legnagyobb egyetértésben. Az isteni Üdvözítő szívesen tért be hozzájuk apostolaival, hogy fáradságos munkája után kissé megpihenjen. A három jó testvér szívesen látta a vendégsereget, mert úgy tudták, hogy: „méltó a munkás a jutalomra”. Itt történt Betániában, hogy Mária Jézus lábainál ült és hallgatta tanítását, Márta pedig a vendégek körül sürgölődött, forgolódott.

Két igazságot szeretnék itt megállapítani.

Nekem úgy tetszik, mintha az a szíves fogadtatás, melyben az Úr Jézusnak és az ő apostolainak része volt, előképe lett volna annak a szép szokásnak, amely még ma is jellemzi a jó híveket, hogy készek papjukért mindent megtenni, őt eltartani és érte áldozatot hozni.

A másik igazság még az, hogy a család legnagyobb boldogságát az képezte, ha Jézus köztük megjelent. Mária örömmel hallgatta Jézus tanítását, Márta örömmel

szolgált neki. Csak egyszer panaszkodott kedvesen: „Uram, nem gondolsz-e vele, hogy nővérem egyedül hagyott engem szolgálni?” És az isteni Üdvözítő elismerte munkásságát, de egyúttal oly szép, tartalmas szót intézett hozzá, melyet soha el nem felejtett: „Márta! Márta! Sok gondod van és sokat vesződöl; — ez az elismerés — pedig egy a szükséges!” Egyetlen halhatatlan lelkünk gondozására célzott. (Lk. 10, 40—42.)

Mily szép lenne, ha minden család befogadná az Úr Jézust, ha a családnak minden tagja őt hallgatná, érte dolgoznék!

III. Ha azt akarjuk, hogy a régi jó vallásos szellem uralkodjék a családban, *hívjuk meg Jézust hozzánk.**

Szenteltessünk egy Jézus Szíve képet, tegyük szobánk legszebb helyére, legyen az Jézus szentélye, oltára, trónja. Mi köréje térdelünk. Végezze lehetőleg az édesapa vagy az édesanya a család nevében a följajánlást és minden hó első péntekén, vagy vasárnapján újítsák meg a család följajánlását. Ez a kép olykor egyik-másik családtagnak szólni, beszélni fog. És ugyan mit fog Jézus Szíve mondani?

* Erről bővebben írt P. Laczika Ferenc S. J. A család felajánlása Jézus Szent Szívének. „A Szív” kiadása, Budapest, VIII. Horánszky-u. 20.

Bevégzésül megismétlem. Legyen házunk egy kis *Názáret*. Imádkozzunk, dolgozzunk! Legyen házunk, mint a megtért *Zakeus-háza*, az erények gyönyörű virágos kertje. Legyen házunk *Betánia*. Üljünk mi is Jézus lábaihoz, hallgassuk és fogadjuk szívünkbe tanítását. *Igy a mi családjunk Ura, Királya Krisztus lesz.*

Ezt akarja XI. Pius pápa, az egész püspöki kar, de minden józanul gondolkodó keresztény házaspár is. Ne felejtjük el tehát, becsüljük nagyra a régi igazságot: Hét szentség van, a hetedik a házasság! **Szent** legyen mindenkor előttünk a házasság! **Mindent Isten nagyobb dicsőségére!**

TARTALOM.

Bevezető	3
I. Mit kell tartanunk a vadházasságról?	7
II. Mit kell tartanunk a polgári házasságról?	10
III. Mit kell tartanunk a vegyesházasságokról?	17
IV. Mit kell tartanunk a katolikus házasságról?	27
V. A családapa — a család papja	47
VI. A családanya — család napja	59
VII. Szeressük a gyermekeket!	70
VIII. Mit köszönünk a názáreti szent Családnak?	86
IX. Jézus Szíve a családban	96

JÁMBOR LÁSZLÓ S. J. EGYÉB MEGJELENT ÉS MÉG KAPHATÓ MŰVECSKÉI:

<i>Igaz katolikus vagy-e?</i>	—10
<i>A nevelés fontossága</i>	—10
<i>A nevelés módja</i>	—10
Mind a három füzet telve az életből vett példákkal és hasonlatokkal.	
<i>Énekek a budapesti Jézus Szíve-templom- ban.</i> III. kiadás	—50
<i>Kláver szent Péter a négerek és Kartagéna apostola.</i> Képekkel illusztrált 190 oldalas munka. II. kiadás	1.40
<i>Manuale Congregationis Marianae Sacerdo- talis</i>	—30
<i>Szent Ignác vize</i>	—40
A víz eredetéről, csodás hatásairól szól számos példában. Három kilencedet közöl a Szent tiszteletére.	
<i>Levelek hugomhoz.</i> I., II., III. kötet füzve .	3.90
kötve	4.90
Vannak leányok és felnőttek, akik e leveleket kétszer, háromszor, sőt több- ször is elolvasták. Ha Ön még nem olvasta el, okvetlenül vegye meg, sok öröme telik majd e közvetlen, üde, tréfás hangú, örökké hasznos levelekben.	

